

Werken met buitenschoolse kennisbronnen

Fundskaarten

Yuki Gassler, Sanne de Graaf, Bart Joosse, Rosalie Ravensteijn
Marianne Boogaard, Lisa Gaikhorst, Edda Veerman
Werkplaats Onderwijsonderzoek Amsterdam

WOA werkplaats onderwijsonderzoek amsterdam

Afbeelding cover: Een tekening van een leerling van Admiraal de Ruijterschool.

Werken met buitenschoolse kennisbronnen

Fundskaarten

Yuki Gassler, Sanne de Graaf, Bart Joosse, Rosalie Ravensteijn
Marianne Boogaard, Lisa Gaikhorst, Edda Veerman
woa.kohnstamminstituut.nl

WOA werkplaats onderwijsonderzoek amsterdam
NRO NATIONAAL REGIEORGAAN ONDERWIJSONDERZOEK
PORTICUS

CIP-gegevens KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG
Auteurs: Lisa Gaikhorst, Yuki Gassler, Sanne de Graaf, Bart Joosse, Rosalie Ravensteijn, Marianne Boogaard, Edda Veerman
Titel: Fundskaarten / Ondertitel: Werken met buitenschoolse kennisbronnen
Amsterdam: Werkplaats Onderwijsonderzoek Amsterdam

ISBN 978-94-6321-155-0

Dit project is mede mogelijk gemaakt met financiering van het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (projectnummer: 40.5.19660.101) en Porticus (projectnummer: GR-073327)

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.
All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, or otherwise, without the prior written permission of the publisher.

Uitgave en verspreiding: Werkplaats Onderwijsonderzoek Amsterdam,
https://woa.kohnstamminstituut.nl/
© Copyright Werkplaats Onderwijsonderzoek Amsterdam, 2022

Inhoudsopgave

I. Introductie voor de leerkracht **7**
1. Wat zijn buitenschoolse kennisbronnen en waarom zijn ze relevant? 8
2. Waar zijn de Fundskaarten op gebaseerd? 9
3. Hoe werk je met de Fundskaarten? 10
   3.1 Stappenplan bij een gestructureerde aanpak 10
   3.2 Stappenplan bij een spontane aanpak 11
   3.3 Stappenplan bij (methode)lessen 11
4. Wat vraagt het werken met Funds of Identity van de leerkracht? 12

II. Fundskaarten **15**
Fundskaart 1: Persoonlijke schatkistjes – De verzameling 16
Fundskaart 2: Een kijkje in de spiegel – Het zelfportret 18
Fundskaart 3: Dit ben ik – Het paspoort 20
Fundskaart 4: Ik en de tijd – De tijdlijn 22
Fundskaart 5: Dit maakt mij blij – De foto-opdracht 24
Fundskaart 6: De wereld rond – Het prentenboek 26
Fundskaart 7: Voorwerp van waarde – De voorwerp-opdracht 28

III. Fundskaarten-digitaal **31**
Fundskaart-digitaal 1: Een digitale omgevingsgids maken over de buurt 32
Fundskaart-digitaal 2: Een podcast maken over vieringen 34
Fundskaart-digitaal 3: Weekendvlog 36
Fundskaart-digitaal 4: Woordassociaties fotograferen 38
Fundskaart-digitaal 5: Breng je buurt in kaart 40
Fundskaart-digitaal 6: Fotoalbum 42
Fundskaart-digitaal 7: Pitch jezelf voor de middelbare school 44
Fundskaart-digitaal 8: Podcast maken over de overstap naar de middelbare school 46

IV. Fundskaart didactisch partnerschap **49**
Fundskaart: OuderAcademie 50

BIJLAGEN **53**
BIJLAGE 1: Funds-logboek voor de leerkracht **55**
BIJLAGE 2: Werkbladen paspoort maken **57**

Literatuur **66**
Colofon **67**

I. Introductie voor de leerkracht

Als leerkracht wil je graag aansluiten bij de interesses van je leerlingen én bij wat ze al weten en kunnen. De Fundskaarten geven voorbeelden en inspiratie voor activiteiten en werkvormen die je nóg meer zicht geven op de kennis en vaardigheden die leerlingen buiten de schoolomgeving opdoen en waarop je tijdens je lessen kunt voortbouwen. Het zichtbaar maken en benutten van de buitenschoolse kennis van leerlingen draagt bij aan de verbinding tussen de school- en de leefomgeving en zorgt daardoor voor grotere betrokkenheid en meer motivatie van leerlingen. Dat helpt hen uiteindelijk ook om beter te leren.

Deze set met Fundskaarten is ontwikkeld door leerkrachten van verschillende Amsterdamse basisscholen[1] in het kader van twee projecten van de Werkplaats Onderwijsonderzoek Amsterdam (WOA): het NRO-project 'Werkplaats Gelijke Onderwijskansen' en het Porticus-project 'Het gebruik van digitale-media-activiteiten om buitenschoolse kennisbronnen van leerlingen zichtbaar te maken en te benutten.'[2]

1 Admiraal de Ruyterschool (ASKO), Bataviaschool (STAIJ), Huibersschool (ASKO), 5de Montessorischool Watergraafsmeer (STAIJ), 8ste Montessorischool Zeeburg (STAIJ), De Achthoek (ASKO), De Archipel (ASKO), De Blauwe Lijn (Zonova), St. Janschool (ASKO), Willibrordschool (ASKO).

2 https://woa.kohnstamminstituut.nl/onze-projecten/gelijke-onderwijskansen/producten/

1. Wat zijn buitenschoolse kennisbronnen en waarom zijn ze relevant?

Buitenschoolse kennisbronnen

Het gaat bij buitenschoolse kennis en vaardigheden over alles wat leerlingen buiten de school leren of geleerd hebben, bijvoorbeeld over techniek, huishouden, religie, kunst, taal, muziek, sport of dans. De bronnen voor die kennis en vaardigheden zijn het gezin, de samenleving en het sociale netwerk van een leerling. Ook de vriendengroep, (sociale) media en het internet zijn bepalende buitenschoolse kennisbronnen. *Funds of Knowledge,* of *Funds of Identity* (in het Nederlands vertaald als 'buitenschoolse kennisbronnen') verwijst naar het 'kapitaal' aan kennis, houdingen en vaardigheden dat leerlingen meekrijgen via personen, ervaringen en objecten in hun familie en hun sociale omgeving buiten school.

Verbinden, benutten, verrijken

Aandacht voor de *Funds of Knowledge/Identity* van leerlingen is nodig om zicht te krijgen op wat zij buiten school hebben geleerd, zodat je tijdens de lessen kunt aansluiten bij 'de zone van de naaste ontwikkeling.' Als je erin slaagt om een goede verbinding te leggen tussen school en leefomgeving, voelen leerlingen zich meer gezien en zijn zij sterker betrokken bij de lessen. Dat geldt in het bijzonder voor leerlingen met een andere achtergrond dan de dominante cultuur.[3]

Daarnaast kan een Fundsaanpak bijdragen aan het vertrouwen in eigen kunnen van leerlingen doordat het leren start vanuit wat zij al weten en kunnen in plaats van vanuit wat ze nog niet beheersen. Ook is gebleken dat leerlingen tijdens de les meer eigen initiatief tonen als ze worden uitgedaagd om iets van zichzelf te laten zien[4]. Een andere opbrengst van de Fundsaanpak is dat leraren en leerlingen met diverse achtergronden elkaar beter leren kennen en begrijpen, waardoor hun onderlinge relaties verbeteren. Ten slotte kan het werken met buitenschoolse kennisbronnen de relatie tussen leraren en ouders[5] positief beïnvloeden[6].

Zichtbaar maken en benutten

Bij het werken met buitenschoolse kennisbronnen gaat het eerst om het *zichtbaar maken* van buitenschoolse kennisbronnen en vervolgens om het *benutten* daarvan in de klas.[7] Er zijn verschillende activiteiten waarmee je de buitenschoolse kennis en vaardigheden van leerlingen *zichtbaar kunt maken.* Daarvoor vind je in deze set Fundskaarten lesideeën en tips. Omdat het ontdekken van kennisbronnen en het benutten ervan in elkaars verlengde liggen, vind je op de Fundskaarten ook handvatten om voort te kunnen bouwen op wat je hebt ontdekt.

Gepland of spontaan

Je kunt als leerkracht buitenschoolse kennisbronnen zichtbaar maken en benutten op een *geplande en gestructureerde manier, met gerichte activiteiten en opdrachten.* De meeste Fundskaarten in deze set geven tips voor zulke vooraf geplande activiteiten.

Als je meer ervaring hebt, kun je steeds gemakkelijker op een *informele, ongeplande en flexibele manier* met buitenschoolse kennisbronnen werken. Je bouwt voort op wat zich tijdens de les voordoet. Als je je bewust bent van de waarde van zulke kennisbronnen voor het leren en het zelfvertrouwen, neem je vanzelf meer tijd om uit te zoeken wat die leerling daar allemaal (nog meer) over te vertellen heeft. Door hier dieper op in te gaan, worden ook de kennis en vaardigheden van andere leerlingen verrijkt.

Verbinding met het curriculum

Fundsactiviteiten kun je verbinden met allerlei onderdelen van het curriculum zoals wereldoriëntatie, burgerschap, creatieve vorming en taalontwikkeling (zowel woordenschat, als spreken, luisteren, lezen en schrijven). Je kunt de activiteiten in deze Fundskaartenset uitvoeren als losstaand project, maar je kunt ook een eigen

3 Veerman, E. Karssen, M. Volman, M. & Gaikhorst, L. (ingediend)

4 Veerman, E. H. (2021). Opbrengsten van buitenschoolse-kennisbronnen-interventies voor gelijke onderwijskansen van basisschoolleerlingen. Masterscriptie Onderwijswetenschappen, Universiteit van Amsterdam.

5 Waar we 'ouders' schrijven, bedoelen we ook niet-biologische ouders of andere opvoeders in de thuissituatie van de leerlingen.

6 't Gilde, J. & Volman, M. (2020). Gebruik maken van de buitenschoolse kennisbronnen van leerlingen. Praktijkboek. Research Institute Child Development and Education. Universiteit van Amsterdam/Werkplaats Onderwijsonderzoek Amsterdam. https://woa.kohnstamminstituut.nl/onze-projecten/gebruikmaken-van-de-buitenschoolse-kennisbronnen-van-leerlingen-om-kansengelijkheid-te-stimuleren/

7 't Gilde & Volman, 2020

selectie maken en de activiteiten uitvoeren in relatie tot het reguliere onderwijsprogramma. Natuurlijk kun je de voorbeelden aanvullen door zelf nieuwe Fundskaarten te ontwerpen.

Wat kunnen digitale media toevoegen aan het werken met buitenschoolse kennisbronnen?

In een aantal Fundskaarten werken leerlingen met digitale media. Ze maken bijvoorbeeld een podcast of een vlog. Veel leerlingen vinden digitale media interessant en aantrekkelijk en zijn er in hun vrije tijd veel mee bezig. We kunnen digitale media daarom zien als buitenschoolse kennisbron.[8] In de activiteiten in de serie 'Fundskaarten-digitaal' geven leerlingen met behulp van digitale media op een creatieve manier uiting aan hun identiteit en aan wat voor hen belangrijk is. Zo wordt de leefwereld van leerlingen de school binnengehaald. Als leerkracht kun je deze verbinden aan de leerstof.[9]

Door leerlingen met digitale media aan de slag te laten gaan, werk je tegelijkertijd aan het *zichtbaar maken* en aan het *benutten* van buitenschoolse kennisbronnen. Leerlingen kunnen veel leren van het werken met digitale media; ze oefenen bijvoorbeeld met fotograferen of met het maken en bewerken van video's en geluidsopnamen. Ze maken een creatief proces door. Deze activiteiten lenen zich goed voor samenwerking. Het draagt bij aan de ontwikkeling van digitale geletterdheid als leerlingen actief en creatief met digitale technologie werken[10]. Bovendien geven de opdrachten uit de Fundslessen volop aanleiding om met leerlingen te praten over mediawijsheid en gezond mediagebruik.

2. Waar zijn de Fundskaarten op gebaseerd?

In de onderzoeksliteratuur over *Funds of Identity*[11] worden zes verschillende soorten kennisbronnen onderscheiden:

- Geografische bronnen: plekken waarmee je je identificeert, zoals een rivier, stad, dorp of berg.
- Praktische bronnen: activiteiten die je buiten school kunt doen, zoals sport, muziek, creativiteit of digitale vaardigheid.
- Culturele bronnen: religieuze of nationale symbolen, feesten, verhalen, volkslied(jes).
- Sociale bronnen: je familieleden, vrienden, collega's, buren.
- Institutionele bronnen: sociale instituties zoals het gezin, de kerk, talen.
- Existentiële bronnen: positieve en negatieve ervaringen die mensen gebruiken om zichzelf te definiëren, zoals gepest zijn, veerkracht, nieuwsgierigheid, hulpvaardigheid.

De Fundskaarten hebben steeds een van deze bronnen als uitgangspunt. Dit wordt op de kaarten toegelicht. Meestal komen er bij het werken met de opdrachten meerdere kennisbronnen naar voren. Dat is prima, maar bij het ontwerpen van de Fundskaarten hebben we steeds één type kennisbron centraal gezet. Dit is herkenbaar aan de icoontjes.

8 Moje et al., 2004

9 Erstad, 2014

10 Digitale geletterdheid is een van de aandachtsgebieden in de vernieuwing van het curriculum en wordt waarschijnlijk opgenomen in de kerndoelen. Zie: https://www.curriculum.nu/ https://www.slo.nl/sectoren/po/digitale-geletterdheid-po/digitale-geletterdheid-po/inhoudslijnen-doelen/

11 Esteban-Guitart, 2012; Esteban-Guitart & Moll, 2014

3. Hoe werk je met de Fundskaarten?

Op elke Fundskaart vind je:
- Een icoontje dat aangeeft welk type kennisbron(nen) centraal staat.
- Een korte inhoudelijke introductie.
- De leerdoelen.
- (Een inschatting van) de duur van de activiteit.
- Informatie over de manier waarop de opdracht buitenschoolse kennis zichtbaar maakt.
- Een lijstje benodigdheden.
- Voorbereidingstips voor de leerkracht.
- Een beschrijving van de activiteit(en) per bouw.
- Ideeën voor verdere verwerking in de klas.
- Ideeën voor het benutten van de zichtbaar geworden kennisbronnen in andere lessen.
- Specifieke aandachtspunten voor de leerkracht.

Er zijn verschillende soorten startactiviteiten die zich goed lenen voor het *zichtbaar maken* van de buitenschoolse kennis en vaardigheden van leerlingen, zoals bijvoorbeeld:
- Foto's of voorwerpen.
- Een tijdlijn.
- Vlaggetjes op de wereldkaart.
- Interviews.
- Vlogs en podcasts.
- Tekeningen.
- Een 'woordweb'.

In deze bundel is ook een Fundskaart opgenomen met activiteiten die zijn gericht op het versterken van het didactisch partnerschap met ouders. Deze activiteiten vragen een schoolbrede aanpak (zie introductie hoofdstuk IV).

3.1 Stappenplan bij een gestructureerde aanpak

Als je begint met de Fundskaarten, is het waarschijnlijk prettig om het onderstaande stappenplan te volgen. Later kun je ook meer spontaan of semi-spontaan met buitenschoolse kennisbronnen werken (zie 3.2). In het stappenplan is steeds de duur van de activiteit vermeld, maar dat is een inschatting. Hoe lang een activiteit duurt, is vooral afhankelijk van de leeftijd van je leerlingen en van de manier waarop je de activiteit zelf invult. Uitgangspunt is dat je een reeks Fundsactiviteiten uitvoert gedurende een aaneengesloten periode van bijvoorbeeld drie weken, maar je kunt ook kiezen voor een andere opbouw.

Stap 1: Voorbereiding van de leerkracht

Bedenk van tevoren wanneer je de activiteit wilt gaan uitvoeren. Als het de eerste keer is dat je een Fundsactiviteit gaat doen, vertel je de leerlingen eerst kort wat er gaat gebeuren en waarom. Hieronder staat een voorbeeld van een introductie, zoals leerkrachten van de Admiraal de Ruyterschool, Bataviaschool en Huibersschool die geven. Uiteraard kun je hier je eigen draai aan geven.

> De komende weken gaan we elkaar beter leren kennen. Je weet vast al het een en ander over elkaar of over mij (de leerkracht), maar er zijn waarschijnlijk ook nog heel veel dingen die we niet over elkaar weten. Je mag bij deze opdrachten steeds iets over jezelf vertellen of iets laten zien. Daar gaan we tijd voor maken.
> Elke week werken we aan een opdracht. Die opdracht gaat over jouzelf. Het is heel belangrijk om te weten dat het dus nooit goed of fout is wat je doet. Soms kun je iets meenemen naar school of iets laten zien in de klas, een andere keer ga je iets tekenen, vertellen of schrijven, en misschien maak je ook een keer een fotocollage, een podcast of een vlog.
> We zullen de opdrachten steeds eerst bespreken met zijn allen, zodat iedereen het begrijpt. Daarna heb je de tijd om de opdracht te maken.
> In de klas hebben we een plek (aanwijzen) waar we alle 'antwoorden' kunnen zien. Je kan er tussendoor al wat over vertellen aan mij (leerkracht) of aan de kinderen, maar aan het eind van de week mag iedereen er nog wat over vertellen in de groep.
> Is het al een beetje duidelijk, of hebben jullie nog vragen?"

Stap 2: De Fundsactiviteit in de klas
- **Introductie van de Fundskaartopdracht (± 10 minuten)**
  Je introduceert de activiteit of opdracht (zie de Fundskaart).
- **Midden (± 20 minuten)**
  De leerlingen werken aan hun opdracht of praten over dat wat ze hebben gemaakt, meegenomen of willen vertellen. Het is belangrijk dat je tijdens of vlak na de les voor jezelf even de tijd neemt om te noteren wat je over de leerlingen te weten komt (zie ook Stap 4).

Eind (± 15 minuten)
Het kan dat je in een volgende les, op een andere dag, doorgaat met de opdracht. In dat geval is de afsluiting bijvoorbeeld aan het einde van de week, en dan neemt deze meer tijd in beslag. Het is belangrijk dat iedereen aan bod komt en dat alle leerlingen ieders bijdrage zien of horen. Tot slot kun je de leerlingen op een briefje laten schrijven (of laten vertellen) wat ze over een ander hebben geleerd dat ze eerst nog niet wisten.

Stap 3: Kennis en materiaal bewaren
Als leerlingen voorwerpen hebben meegenomen die weer terug naar huis moeten, maak er dan een foto van. De foto kan worden bewaard in het mapje van de leerling. Zorg ervoor dat er een gezamenlijke map is, die toegankelijk en zichtbaar is voor de hele groep. Zo kunnen leerlingen (bijvoorbeeld tijdens de inloop) nog eens terugkijken op wat ze hebben gedaan.

Stap 4: Bijhouden wat je te weten bent gekomen over je leerlingen
Noteer na afloop van iedere opdracht wat je te weten bent gekomen over (de kennisbronnen van) je leerlingen. Die informatie kun je in de toekomst benutten in andere lessen. Je kunt hiervoor het logboek gebruiken (bijlage 1).

3.2 Stappenplan bij een spontane aanpak

Wanneer je gepland en gestructureerd, met gerichte activiteiten en opdrachten, ervaring opdoet met het werken met buitenschoolse kennisbronnen, dan word je je steeds bewuster van het feit dat jouw houding als leerkracht bij dit soort activiteiten essentieel is. Die houding, waarbij je ook steeds gevoeliger wordt voor geschikte aanknopingspunten, blijft zich ontwikkelen naarmate je vaker en regelmatiger Fundsactiviteiten doet. Hierdoor wordt het steeds gemakkelijker om ook op een informele, spontane of semi-spontane manier met buitenschoolse kennisbronnen te werken.

Momenten die je kunt aangrijpen om spontaan, dus onvoorbereid, aandacht te besteden aan buitenschoolse kennis doen zich regelmatig voor. Zo kun je direct voortbouwen op kennis van een leerling door dieper in te gaan op juist dat onderwerp, of zet je een leerling in als 'expert' door anderen te helpen op het moment dat je ontdekt dat hij of zij een specifiek talent heeft. Het gaat er niet per se om dat je de buitenschoolse kennis altijd meteen moet uitdiepen of inzetten. Belangrijker is het dat je gevoeligheid ontwikkelt voor situaties of opmerkingen van leerlingen die een aanknopingspunt bieden om meer over hun buitenschoolse kennis te weten te komen, én voor manieren om die informatie vervolgens te benutten. Dat 'benutten' hoeft niet altijd onmiddellijk, dat kan ook op een later moment.

Voorbeeld
Tijdens de lunch was mij opgevallen dat een leerling ondertussen papier aan het vouwen was. Hij begon met het vouwen van een klein vliegtuigje en liet dat een andere leerling zien en voor ik het wist kon zijn hele groepje zo'n vliegtuigje maken. Ik liet het gebeuren en hij vouwde even later zelfs een kikker die hij kon laten springen. Ik was inmiddels nieuwsgierig geworden naar zijn kunsten en vroeg hoe hij dit had geleerd. Hij zei dat hij het zichzelf had aangeleerd met YouTube video's en dat hij nog wel meer kon maken. Toevallig wist ik dat de Nieuwsbegrip-les van de volgende dag over 'de jaarlijkse paddentrek' ging en de link met zijn origami-talent was snel gemaakt. Ik vroeg of hij de klas ook kon leren om zo'n kikker te vouwen. Nu stond hij zelf ook te springen. Hij mocht het voorbereiden en de materialen pakken die hij nodig had. De volgende dag heeft hij aan het einde van de Nieuwsbegrip-les een origami-les gegeven aan de klas. Zo resulteerde een spontaan moment in de klas in het benutten van zijn talent.

3.3 Stappenplan bij (methode)lessen

Ook veel (methode)lessen in het reguliere onderwijsprogramma bieden ingangen om buitenschoolse kennisbronnen zichtbaar te maken of te benutten. Door daarover al na de denken tijdens de lesvoorbereiding, doen zich hiervoor tijdens de les sneller semi-spontane aanleidingen voor. Wees alert bij het bekijken van de (methode)les: let op open vragen die worden gesteld of op overkoepelende thema's of onderwerpen die zich ervoor lenen om het volgende stappenplan te volgen. Ook wanneer je geen gebruikmaakt van een lesmethode, kan het stappenplan van pas komen.

Stap 1
Bepaal het onderwerp van jouw les. Lees (indien relevant) de lesideeën van de methode. Arceer de open vragen die volgens jou een ingang bieden om aandacht te besteden aan buitenschoolse kennis.

Voorbeeld
In de woordenschatmethode hebben we het een aantal weken lang over eten en drinken. De les van morgen gaat over de verschillende maaltijden op een dag. De volgende open vragen/opdrachten komen aan bod: 'Inventariseer in alle thuistalen wat mensen tegen elkaar zeggen aan het begin van een maaltijd' en 'Bespreek wat je gisteren voor avondeten hebt gehad. Welke ingrediënten zitten er in en hoe is het klaargemaakt?'

Stap 2
Bepaal bij welk type kennisbron(nen) dit onderwerp aansluit. Is het onderwerp vooral geografisch, praktisch, cultureel, sociaal, institutioneel of existentieel? (zie paragraaf 2 in dit hoofdstuk). Het onderwerp uit het voorbeeld hierboven kan aansluiten bij zowel praktische, culturele als sociale kennisbronnen. Immers, bij koken of eten kunnen voor leerlingen praktische handelingen, culturele aspecten of belangrijke personen horen.

Stap 3
Bedenk een open vraag die zowel aansluit bij het onderwerp van de les als bij het type kennisbronnen dat je wilt 'aanboren.' Aansluitend bij bovenstaand voorbeeld kun je bijvoorbeeld de vraag stellen met wie de leerlingen hebben gegeten. Ook kun je ingaan op de dingen die leerlingen zelf wel eens hebben gedaan voor het eten, zoals boodschappen doen, helpen koken en tafeldekken. Vind je dat leuk om te doen? En kan je het goed?

Stap 4
Kies een werkvorm waarmee alle leerlingen hun antwoorden zichtbaar kunnen maken. Vraag ze bijvoorbeeld om een foto te maken van de manier waarop zij avondeten: de plek, wat ze eten en met wie. Aan de hand van hun foto kunnen leerlingen antwoord geven op de verschillende vragen.

Stap 5
Schrijf de buitenschoolse kennis die je te weten bent gekomen op en bedenk alvast hoe je deze zou kunnen benutten.

4. Wat vraagt het werken met Funds of Identity van de leerkracht?

Een belangrijk uitgangspunt bij het werken met Funds of Knowledge/Identity is dat je leerlingen benadert als personen die al veel weten, kunnen en kennen.

Dat betekent dat je:
- een open en positieve houding hebt,
- ruimte biedt voor de eigen inbreng en verhalen van de leerlingen,
- oprecht geïnteresseerd bent en open vragen stelt,
- een onderzoekende houding stimuleert, bij jezelf en bij leerlingen,
- de kennis, kwaliteiten en ervaringen van leerlingen respecteert,
- zo min mogelijk zelf invult, maar dat je dat leerlingen vooral zelf laat doen,
- je leerlingen expert laat zijn in hun eigen kunnen en kennen (de leerkracht staat niet (altijd) boven de kennis),
- een vaste plek in de klas inricht, waar spullen zichtbaar zijn en waar spontane gesprekjes kunnen plaatsvinden,
- reflecteert op de activiteiten die je met je klas onderneemt: wat ging er goed en wat kan ik volgende week anders doen? Het is niet erg als dingen anders lopen dan verwacht.
- probeert om wat je te weten bent gekomen vast te leggen (bijvoorbeeld in een logboekje), zodat je vervolgens kunt bedenken hoe je de kennis weer kunt inzetten in de klas/in de andere lessen.

II. Fundskaarten

Fundskaart 1: Persoonlijke schatkistjes – De verzameling

Fundskaart 2: Een kijkje in de spiegel – Het zelfportret

Fundskaart 3: Dit ben ik – Het paspoort

Fundskaart 4: Ik en de tijd – De tijdlijn

Fundskaart 5: Dit maakt mij blij – De foto-opdracht

Fundskaart 6: De wereld rond – Het prentenboek

Fundskaart 7: Voorwerp van waarde – De voorwerpopdracht

Fundskaart 1: Persoonlijke schatkistjes – De verzameling

Deze opdracht is ontworpen door Ellen Weijde, Jurriaan Rigter en Yuki Gassler, leerkrachten op de Bataviaschool in Amsterdam

In deze opdracht wordt benadrukt dat alles wat belangrijk is voor leerlingen een speciale plek verdient, maar dat het ook mooi is om het te delen met anderen. Leerlingen personaliseren hun eigen schatkist, waarvoor ze van thuis allerlei materialen mogen meenemen die voor hen van waarde zijn. Deze materialen worden verzameld in hun schatkist en besproken in de klas. Via deze opdracht kunnen alle typen kennisbronnen naar voren komen.

Doelgroep

Bovenbouw po en met hulp van ouders ook midden- en onderbouw po.

Geschatte tijdsinvestering

- Schatkistjes maken en versieren: twee keer 30 minuten.
- De schatkistjes tonen en bespreken: dagelijks 5 tot 10 minuten of wekelijks 30 minuten.

Buitenschoolse kennisbronnen

- Geografisch
- Praktische bronnen
- Cultureel
- Sociaal
- Institutioneel
- Existentieel

Leerdoelen

Leerlingen:

- delen aspecten van hun identiteit met elkaar,
- komen meer te weten over klasgenoten,
- maken gebruik van papier-maché, verf en versieringen,
- oefenen hun taalvaardigheid (spreken en luisteren),
- oefenen hun redeneervaardigheden door uit te leggen waarom iets belangrijk is voor hen,
- oefenen actief te luisteren en vragen te stellen.

Hoe maakt deze opdracht buitenschoolse kennisbronnen zichtbaar?

Deze opdracht geeft leerlingen de mogelijkheid om een 'stukje van zichzelf' mee de klas in te nemen en te delen met anderen. Aan de hand van concrete materialen of foto's vertellen leerlingen wat voor hen waarde heeft. Vaak is wat een leerling meeneemt verbonden met een ervaring die waarde heeft voor de leerling. Zo kunnen kwaliteiten, mensen of plekken die belangrijk voor hen zijn zichtbaar worden gemaakt.

Benodigdheden

- Doosjes die open en dicht kunnen, zoals sigarendoosjes of houten doosjes met een deksel.
- Papier-maché, verf, glitters en eventueel stickers om de doosjes 'eigen' te maken.

Voorbereiding leerkracht

- Zorg ervoor dat iedereen kan meedoen. Zorg voor genoeg (en eventueel wat extra) kistjes.
- Neem zelf iets mee wat belangrijk voor jou is en wat jij in je schatkist zou doen. Dit geeft leerlingen een duidelijk voorbeeld. Bovendien laten leerlingen eerder iets van zichzelf zien als jij dit ook doet.
- Zeker als je de opdracht voor de eerste keer doet, is het raadzaam om de leerlingen eraan te herinneren dat zij spullen moeten meenemen. Streef ernaar dat alle leerlingen iets meenemen. Vraag hierbij eventueel hulp aan ouders.
- Maak een planning met vaste momenten waarop een of enkele leerlingen over de spullen in hun schatkist mogen vertellen.

Schatkistjes, Leerlingen Bataviaschool

Beschrijving van de activiteiten

Stap 1: Introduceer de opdracht. Bespreek met de leerlingen wat een schatkist is en wat voor spullen daar inzitten. Vaak is dat geld of iets anders van waarde. Vertel dat de leerlingen ook een schatkist gaan maken met spullen die voor hen van waarde zijn. Dat is voor iedere persoon anders en daarom mogen de leerlingen de schatkist vormen en versieren zoals ze zelf willen. Het wordt een persoonlijke schatkist: "Door de persoonlijke schatkist gaan we elkaar beter leren kennen. Laat je eigen voorbeeld zien en vertel wat je hebt meegenomen en waarom het waarde heeft voor jou." Geef leerlingen ruimte om vragen te stellen.

Stap 2: In de eerste les waarin de leerlingen zelf aan de slag gaan, bewerken ze hun houten kistjes met papier-maché. De schatkist is volledig persoonlijk, dus er is geen goed of fout.

Stap 3: Wanneer de schatkistjes zijn gedroogd, kunnen de leerlingen deze in een volgende les versieren. Ook hierbij is er geen goed of fout. Doordat stap 2 en 3 enige tijd in beslag nemen, kunnen leerlingen alvast nadenken over de materialen die ze willen meenemen. Zorg ervoor dat het in de klas een levendig gespreksonderwerp wordt en blijft.

Stap 4: De schatkistjes zijn klaar om gevuld te worden. De leerlingen kunnen dagelijks materialen mee naar school nemen en in hun schatkist doen.

Als de leerlingen behoefte hebben aan een concrete opdracht voor het meenemen van materialen, kun je bijvoorbeeld per week een andere W-vraag centraal stellen: Wie? Wat? Waar?

- *Wie* zijn belangrijke personen voor jou? Is er iets dat je van een van hen hebt gekregen? Of heb je een foto waar je samen op staat?
- *Wat* is belangrijk voor jou en heb je iets wat daaraan gelinkt kan worden?
- *Waar*: welke plek is voor jou belangrijk en heb je iets dat je hieraan doet denken of een foto die gemaakt is op deze plek?

Houd goed in de gaten welke schatkistjes er nog besproken moeten worden. Vraag regelmatig (op een vast moment) aan leerlingen om te laten zien wat ze in hun schatkist hebben gedaan en te vertellen waarom dat belangrijk voor hen is. Laat de leerling een rondje door de klas lopen met het materiaal en zorg dat de klasgenoten vragen kunnen stellen. Je kunt hier zowel een dagelijkse als een wekelijkse activiteit van maken.

Ideeën voor verdere verwerking

Door foto's te maken van de spullen in de kistjes, kunnen de leerlingen de belangrijke spullen weer mee naar huis nemen, maar blijft de inbreng bewaard.

Ideeën voor het benutten van de zichtbaar geworden kennisbronnen in andere lessen

De kwaliteiten van leerlingen die zichtbaar worden, kunnen worden ingezet bij andere lessen.

Aandachtspunten voor de leerkracht

- Schrijf de zichtbaar geworden buitenschoolse kennisbronnen op, zodat je er later op terug kunt komen.
- Leg de leerlingen uit dat alles wat zij delen geen geheim is.

TIPS

- Stimuleer en ondersteun de leerlingen die zeggen 'geen materialen te hebben'. Vraag bijvoorbeeld om foto's mee te nemen van bepaalde mensen, plekken of activiteiten.
  Het kan ook gaan om symbolische materialen, zoals bijvoorbeeld een zelfgemaakte tekening van de vlag van een land dat belangrijk is voor de leerling.
- Herhaal de opdracht een aantal weken, zodat iedereen de kans krijgt (meerdere keren) iets te vertellen in de klas. Omdat leerlingen elkaar op ideeën brengen en stimuleren, is dit bij uitstek een opdracht die langere tijd kan duren.
- Geef leerlingen tijdens de bespreekmomenten ruimte om zelf te vertellen en om te reageren. Leid het gesprek in goede banen, en probeer zelf niet te veel aan het woord te zijn. Laat merken dat je de inbreng van leerlingen waardeert.

Fundskaart 2: Een kijkje in de spiegel – Het zelfportret

Deze opdracht is ontworpen door Anjella Tanja, leerkracht op de Admiraal de Ruyterschool in Amsterdam

Door deze opdracht leren leerlingen elkaar en elkaars achtergrond beter kennen. De focus ligt op wie de leerlingen zijn. Wat vinden ze leuk? Hoe zien ze eruit? Wie zijn hun gezinsleden? De leerlingen maken een zelfportret aan de hand van een familiefoto of een foto van zichzelf. Ze bespreken met elkaar de zelfportretten en de overeenkomsten en verschillen tussen klasgenoten en hun gezinnen.

Doelgroep

De opdracht heeft een onder-, midden- en bovenbouwvariant.

Geschatte tijdsinvestering

- Uitleg van de opdracht door de leerkracht: 10 minuten
- Uitwerking in de klas (afhankelijk van de gekozen uitwerking): ongeveer 2 uur

Buitenschoolse kennisbronnen

Institutioneel

Leerdoelen

Leerlingen:

- verdiepen zich in hun eigen en elkaars achtergrond,
- praten met elkaar over elkaar en elkaars voorkeuren,
- denken na over hun eigen voorkeuren en het gebruik van sociale media (bovenbouw).

Hoe maakt deze opdracht buitenschoolse kennisbronnen zichtbaar?

Door over en met elkaar te praten leer je als leerkracht de verschillende achtergronden van de leerlingen beter kennen. Ook leren de leerlingen elkaars culturele en sociale achtergrond, interesses, talenten, passies en expertises kennen.

Benodigdheden

- Leerlingen nemen foto's mee naar school van zichzelf en/of van hun familie.
- Onderbouw: spiegel.
- Tekenmateriaal en grote vellen papier.
- Bovenbouw: mobiele telefoon.

Voorbereiding leerkracht

- Verzamel bovengenoemde materialen.
- Voer de opdracht eventueel zelf uit, zodat je de leerlingen ook iets van jezelf laat zien.

Beschrijving van de activiteiten (per bouw)

Onderbouw

Ik en mijn familie → familiefoto laten meenemen

- Kringgesprek: in de spiegel kijken. Wie is er hetzelfde en wie is er anders? Wat komt in de (familie)foto's overeen en wat verschilt?
- Tekenen: alle leerlingen tekenen een zelfportret.

- Samen bekijken en bespreken: maak een tweeluik van het zelfportret en de familiefoto van alle leerlingen (en jezelf) en presenteer dat in de klas. Laat enkele leerlingen erover vertellen en vraag naar overeenkomsten en verschillen.

Middenbouw

Hoe goed ken je mij? → foto van zichzelf laten meenemen

- Kringgesprek over hoe we er uitzien. Zijn we hetzelfde? Waarin zijn we anders? Weet iemand van wat je leuk vindt en met wie je woont als ze alleen jouw foto zien?
- Opdracht (deel a): verzamel bij je eigen foto afbeeldingen of maak tekeningen van dingen die jij leuk en/of belangrijk vindt bij jou thuis.
- Opdracht (deel b): schrijf daar woorden/zinnen bij van de dingen die je belangrijk vindt en die iets zeggen over jou en wat jij goed kunt.
- Samen bekijken en bespreken: hang de zelfportretten op in de klas en bespreek overeenkomsten en verschillen.

Bovenbouw

Smartphone → telefoon laten meenemen

- Kringgesprek over sociale media, foto's en selfies. Wat denken mensen over jou als je een selfie laat zien? Kennen ze je dan? Kun je op die foto's zien wie jij bent, met wie je woont en wat je belangrijk vindt? Wat wil jij laten zien?
- Opdracht: de leerlingen tekenen een selfie (zelfportret) die als achtergrondafbeelding zou kunnen dienen op hun mobiele telefoon. Op de achtergrond voegen zij 'apps' toe, met als instructie: laat zien wie je belangrijk vindt in je gezin/familie en welke dingen iets zeggen over jou.
- Samen bekijken en bespreken: hang de zelfportretten op in de klas en bespreek overeenkomsten en verschillen.

Ideeën voor verdere verwerking

- Woordenschat: woorden bij de zelfportretten schrijven die bij de leerling passen.
- Een silhouet van de foto maken en daarin tekeningen maken of/en afbeeldingen plakken die iets over jezelf zeggen.
- De leerlingen beschrijven elkaar van tevoren. Zo ontdekken ze: wat denkt de ander dat ik leuk vind of goed kan?
- Bovenbouw: leerlingen krijgen de opdracht om een berichtje aan klasgenoten te sturen over wat ze over zichzelf willen zeggen en wat de ander van hen moet weten. Breid de opdracht uit door onder andere 'tabbladen' met apps/tekeningen te laten maken van wat ze leuk vinden om te doen.

Zelfportretten, leerlingen groep 8, Admiraal de Ruyterschool

Ideeën voor het benutten van de zichtbaar geworden kennisbronnen in andere lessen

De verworven kennis kun je als leerkracht gebruiken tijdens andere activiteiten (bijvoorbeeld in gesprekken met de leerlingen) in de klas. Door de kennis die je hebt opgedaan over de leerlingen kun je inspelen op wat zij al weten, kunnen en belangrijk vinden.

Aandachtspunten voor de leerkracht

- Je kunt als leerkracht ook zélf foto's van de leerlingen maken of leerlingen elkaar laten fotograferen.
- Voor het gesprek over sociale media in de bovenbouw is het van belang dat alle leerlingen een eigen mobiele telefoon hebben. Als er leerlingen zijn die geen mobiele telefoon hebben, kun je de middenbouwactiviteit doen.

Fundskaart 3:
Dit ben ik – Het paspoort

Deze opdracht is ontworpen door Sanne de Graaf, leerkracht op de Admiraal de Ruyterschool in Amsterdam

De leerlingen zoomen in op hun eigen identiteit om zichzelf (nog) beter te leren kennen. De leerlingen maken een paspoort dat bestaat uit drie delen: uiterlijk, persoonlijkheid en relaties (het meest uitgebreide deel). Uiteindelijk wisselen de leerlingen deze informatie uit met klasgenoten.

Doelgroep
De opdracht heeft een onder-, midden- en bovenbouwvariant.

Geschatte tijdsinvestering
- Voorbereiding leerkracht: printen formats. In de onderbouw: uitleg van de opdracht aan de ouders): 15 minuten.
- Invullen paspoort voor ouders met kind (onderbouw): 15 minuten.
- Invullen paspoort voor leerlingen (midden- en bovenbouw): 30 minuten.
- Eventuele klassikale terugkoppeling (kringgesprek): 15 minuten.

Buitenschoolse kennisbronnen
Sociaal

Leerdoelen
Leerlingen:
- leren elkaar kennen door de paspoorten te bekijken en erover te praten.
- denken na over hun eigen relaties, achtergrond en over verschillende levensvragen.

Hoe maakt deze opdracht buitenschoolse kennisbronnen zichtbaar?
Je krijgt als leerkracht zicht op de achtergronden en relaties van de leerlingen.

Benodigdheden
- Een geprint format van het paspoort voor alle leerlingen (zie Bijlage 2 Paspoort).
- Tekenmaterialen.

Voorbereiding leerkracht
- Verzamel de bovenstaande materialen.
- Maak je eigen paspoort als voorbeeld.

Beschrijving van de activiteiten (per bouw)
Alle bouwen
Het paspoort heeft drie delen:
1. Uiterlijk.
2. Persoonlijkheid.
3. Relaties.

Onderbouw
Op de eerste bladzijde van elk onderdeel staan vragen die de leerlingen samen met hun ouders of met de leerkracht beantwoorden. De volwassene schrijft de antwoorden op. De tweede bladzijde vult de leerling zelf in:
- Uiterlijk: de leerlingen maken een tekening van zichzelf.
- Persoonlijkheid: de leerlingen maken keuzes aan de hand van plaatjes (bijvoorbeeld: ik houd het meest van … tekenen/verven).
- Relaties: de leerlingen tekenen hun ouders en vrienden.

Middenbouw
De leerlingen beantwoorden de vragen op de eerste bladzijde van elk onderdeel zoveel mogelijk zelfstandig, maar ze hebben soms hulp nodig van de leerkracht of een ouder. De tweede en derde bladzijde vullen ze zelf in:
- Uiterlijk: de leerlingen maken een tekening van zichzelf.
- Persoonlijkheid: de leerlingen maken op deze stempelbladzijde keuzes die hun persoonlijkheid typeren. Zij kiezen steeds uit twee woorden of begrippen, zoals: tv kijken of buitenspelen?
- Relaties: de leerlingen maken een overzicht van de verschillende groepen die belangrijk voor ze zijn.

Paspoort, leerling Admiraal de Ruyterschool

Bovenbouw
De leerlingen beantwoorden de vragen op de eerste bladzijde van elk onderdeel zelfstandig. Ook de tweede en derde bladzijde vullen zij zelfstandig in. De vragen op de stempelbladzijden zijn diepgaander dan bij de jongere leerlingen, bijvoorbeeld: vind jij jezelf een goede vriend?

- Uiterlijk: de leerlingen tekenen zichzelf.
- Persoonlijkheid: de leerlingen tekenen wat zij mooi vinden aan zichzelf.
- Relaties: de leerlingen maken een stamboom van hun familie.

Ideeën voor verdere verwerking

Hang de paspoorten op een *paspoortmuur* of verzamel ze in een *douanedoos*. Je kunt in de klas op verschillende manieren aandacht besteden aan de paspoorten:

- De leerkracht leest de antwoorden voor van de stempelbladzijden van een van de paspoorten. De leerlingen raden wie het is.
- De stempelbladzijden worden behandeld in een groepsgesprek.
- Leerlingen voeren in tweetallen gesprekjes over hun antwoorden.
- De leerkracht voert aan de hand van de antwoorden (op de stempelbladzijden) één-op-één gesprekken met de leerlingen.

Ideeën voor het benutten van de zichtbaar geworden kennisbronnen in andere lessen

Je kunt de verworven informatie gebruiken door hierover door te vragen tijdens andere lessen. Ook kun je leerlingen vragen om iets te presenteren en kun je leerlingen gericht inzetten om anderen te informeren over iets dat zij hebben opgeschreven of getekend en waar ze kennelijk veel over weten.

Aandachtspunten voor de leerkracht

- Leg, vooral in de onderbouw, de opdracht duidelijk uit aan de ouders.
- Schat in de middenbouw goed in of de leerlingen zelfstandig met de vragen aan het werk kunnen. Je kunt de vragen ook stap voor stap samen met de leerlingen beantwoorden, zodat je er ter ondersteuning voorbeelden bij kunt geven.

Fundskaart 4:
Ik en de tijd – De tijdlijn

Deze opdracht is ontworpen door Arjan Schulte, leerkracht op de Admiraal de Ruyterschool in Amsterdam

Alle leerlingen hebben in hun leven al allerlei belangrijke en bijzondere momenten meegemaakt. Wat kinderen meemaken en welke gebeurtenissen belangrijk of bijzonder voor ze zijn, hangt af van hoe zij opgroeien. Dat kan per kind heel anders zijn. De leerkracht vraagt leerlingen aan het begin van de week om (samen met ouders) te zoeken naar foto's en afbeeldingen uit/over bepaalde belangrijke momenten en gebeurtenissen in hun leven. Deze foto's zetten ze op een eigen tijdlijn. Vervolgens gaan de leerlingen met elkaar in gesprek: welke bijzondere momenten/gebeurtenissen komen overeen en welke zijn (totaal) verschillend?

Doelgroep
De opdracht heeft een onder-, midden- en bovenbouwvariant.

Geschatte tijdsinvestering
Uitwerking opdracht (foto's plakken en voor midden- en bovenbouw: toelichtingen schrijven): 30 tot 60 minuten.

Buitenschoolse kennisbronnen
Praktische bronnen

Leerdoelen
Leerlingen:
- denken na over belangrijke momenten in hun leven en waarom deze momenten zo belangrijk zijn.
- vergelijken hun levensloop met die van hun medeleerlingen en ontdekken zo overeenkomsten en verschillen.

Hoe maakt deze opdracht buitenschoolse kennisbronnen zichtbaar?
Door middel van foto's (of afbeeldingen) en gesprekken daarover leren leerkracht en leerlingen over belangrijke gebeurtenissen uit elkaars leven. Er zijn in het leven van een leerling vast bijzondere momenten/gebeurtenissen geweest die bij de leerkracht en klasgenoten nog niet bekend waren.

Benodigdheden
- De leerlingen nemen foto's/afbeeldingen van belangrijke gebeurtenissen mee naar school.
- Tijdschriften om passende afbeeldingen te zoeken.
- Devices met toegang tot internet om passende foto's of afbeeldingen te zoeken die bij levensgebeurtenissen passen.
- Knutselmaterialen, zoals stroken papier, scharen en lijm.

Voorbereiding leerkracht
- Geef de leerlingen voorafgaand aan de activiteit de volgende (huiswerk)opdracht mee: *''Zoek foto's, tekeningen of afbeeldingen die iets zeggen over belangrijke momenten uit je leven. Bespreek thuis met je vader/moeder/verzorger waarom deze gebeurtenissen belangrijk voor jullie waren en wat ze vertellen over jou/jullie leven. Daar zoek je dan foto's of plaatjes bij, of je maakt er een tekening over. Denk bijvoorbeeld aan je eigen geboorte of de geboorte van je broertje of zusje, een bruiloft of een feest, aan toen je je zwemdiploma haalde, toen je leerde fietsen, een verhuizing, een belangrijk persoon die is overleden, enzovoort. Plak de foto's/afbeeldingen op volgorde op je eigen tijdbalk."*
- Geef voorbeelden zodat de leerlingen enig idee krijgen bij wat belangrijke gebeurtenissen zouden kunnen zijn. Je kunt als leerkracht ook eerst zelf een tijdlijn presenteren over jouw leven.

Beschrijving van de activiteiten (per bouw)

Alle bouwen

Vraag de leerlingen aan het begin van de week om (samen met hun ouders) te zoeken naar foto's en afbeeldingen uit/over hun leven.

Onderbouw

De leerlingen maken een tijdlijn op een strook papier. Ze plakken foto's en/of afbeeldingen in chronologische volgorde van de gebeurtenissen. De leerlingen markeren bijvoorbeeld hun eigen geboorte en vier belangrijke gebeurtenissen uit de eerste vier levensjaren.

Middenbouw/bovenbouw

De leerlingen maken een tijdlijn op een strook papier. Ze plakken foto's en/of afbeeldingen in chronologische volgorde van de gebeurtenissen. De leerlingen markeren bijvoorbeeld hun geboorte, vier belangrijke gebeurtenissen uit de eerste vier levensjaren, twee belangrijke gebeurtenissen uit levensjaar 4 t/m 6 en vier belangrijke gebeurtenissen uit levensjaar 7 t/m 12. Vraag de leerlingen om jaartallen en/of data bij de foto's en afbeeldingen te noteren. Stimuleer de leerlingen om gebeurtenissen te kiezen die echt belangrijk voor ze zijn geweest; het moet echt betekenis hebben gehad.

Ideeën voor verdere verwerking

Hang de tijdlijnen (voor langere tijd) op een zichtbare plek op in de klas, zodat de leerlingen elkaars tijdlijn goed kunnen bekijken. Laat iedere leerling over zijn/haar tijdlijn vertellen in een spreekbeurt van maximaal 5 minuten. In de loop van het schooljaar kan de tijdlijn worden uitgebreid door foto's of afbeeldingen toe te voegen.

Aandachtspunten voor de leerkracht

- Bespreek de opdracht voor met de leerlingen en informeer ook de ouders vooraf.
- In plaats van foto's kunnen de leerlingen gebruikmaken van afbeeldingen van het internet of uit tijdschriften.
- Er kunnen ook moeilijke, maar wel belangrijke, gebeurtenissen uit het leven van leerlingen naar voren komen, zoals het overlijden van een ouder of een broertje of zusje. Bedenk van tevoren hoe je daarmee omgaat en hoe je reageert, zodat je zorgt voor een veilige sfeer voor iedereen.

Fundskaart 5: Dit maakt mij blij – De foto-opdracht

Deze opdracht is ontworpen door Jill Steenkist, leerkracht op de Admiraal de Ruyterschool in Amsterdam

"Volgende week mag je een foto van jezelf meenemen waarop te zien is dat je een activiteit doet waar je blij van wordt." Deze activiteit staat in het teken van persoonlijke vreugde: wat maakt jou blij? De leerlingen denken na over deze vraag en nemen een foto mee waarop duidelijk te zien is waar zij blij van worden. Dit is iets persoonlijks. Het is misschien iets wat de ander nog niet van jou wist of wat jij nog niet wist van de ander. Misschien is het iets waar je niet van had verwacht dat de ander daar blij van wordt. Of misschien is het iets wat je allang wist. Maar weet je ook waaróm iemand daar zo blij van wordt? Deze activiteit legt de verbinding tussen de leefwereld van thuis en de leefwereld op school.

Doelgroep

Deze opdracht heeft een onder-, midden- en bovenbouwvariant.

Geschatte tijdsinvestering

Onderbouw

- Vertellen in kleine kring of tweetallen: 15 minuten.
- Klassikaal terugkoppelen in de kring: 15 minuten.

Midden- en bovenbouw

- Individuele schrijfopdracht: 5 minuten.
- Praten in tweetallen: 15 minuten.
- Klassikaal terugkoppelen: 10 minuten.

Buitenschoolse kennisbronnen

Existentieel

Leerdoelen

Leerlingen:

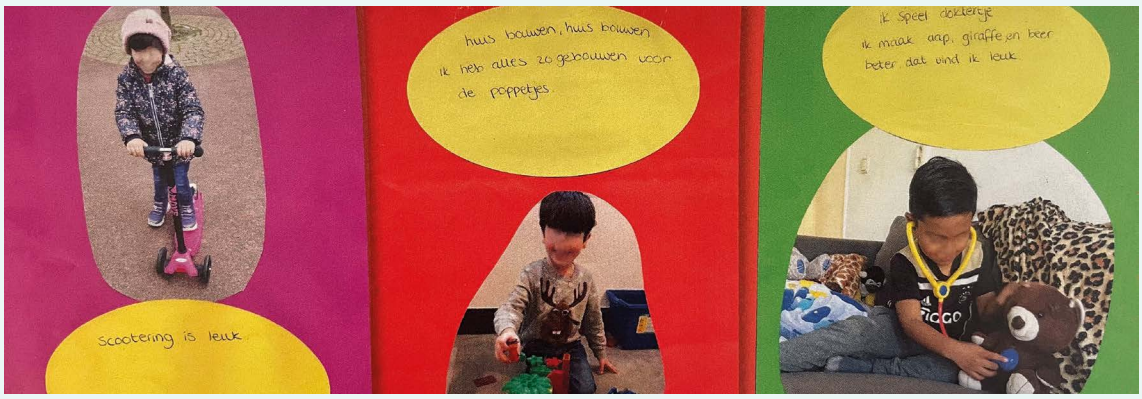
- leggen verbinding tussen hun leven thuis en school,
- schenken aandacht aan iets waar ze goed in zijn en dat zij willen delen met klasgenoten,
- leren elkaar beter kennen,
- krijgen ruimte om waardering voor elkaar te tonen.

Hoe maakt deze opdracht buitenschoolse kennisbronnen zichtbaar?

Bij een schoolpopulatie met verschillende sociale en/of culturele achtergronden zal ook de gezinsomgeving divers zijn. Door na te denken en te praten over een wezenlijke plek of activiteit in hun bestaan, krijgen leerlingen meer kennis over en inzicht in elkaars leven. Dat maakt – mits de gesprekken goed worden begeleid – dat zij zich beter kunnen inleven in de ander, en dat zij elkaar meer leren begrijpen, waarderen en respecteren.

Benodigdheden

- De leerlingen nemen zelf een foto mee. Geef daarbij de opdracht: *"Volgende week mag je een foto van jezelf meenemen waarop te zien is dat je een activiteit doet waar je blij van wordt."* Eventueel kun je dit toelichten door voorbeelden te geven van verschillende familierelaties/omstandigheden, activiteiten of plekken waar een kind blij van wordt.
- Een kleurenprinter om foto's eventueel nog te kunnen afdrukken.
- A6 papier waarop de leerlingen mogen schrijven waarom de activiteit op de foto hen blij maakte.
- Gekleurd A4-papier.

Hier word ik blij van, leerling Admiraal de Ruyterschool

Voorbereiding leerkracht

- Ouders/verzorgers informeren over de opdracht.
- Voor midden-bovenbouw: uitleg geven aan de leerlingen over meenemen foto of voorwerp.
- Eventueel een eigen foto kiezen waarop je een activiteit doet waar je blij van wordt.

Beschrijving van de activiteiten (per bouw)

Onderbouw

- Alle leerlingen gaan uiteen in kleine groepjes van ongeveer vier leerlingen (met een weekendkring-huisje o.i.d.) en mogen om de beurt vertellen waarom zij blij worden van de activiteit op hun foto.
- In de kring vraagt de leerkracht vervolgens of een aantal leerlingen iets kan vertellen over de foto van een ander kind uit hun groepje. Als iemand het moeilijk vindt om te vertellen, kun je (of een van de leerlingen) de volgende vragen stellen: Waar ben je op deze foto? Wat ben je op de foto aan het doen? Waarom vind je dat leuk om te doen?
- Alle foto's krijgen een centraal plekje in de klas.

Middenbouw/bovenbouw

- Alle leerlingen schrijven op een A4-papier waarom de activiteit op de foto hen blij maakt (5 minuten).
- In groepjes van vier bespreken de kinderen elkaars foto's. Eén van de leerlingen noteert over de foto van een klasgenoot waarom hij/zij blij wordt van de activiteit op de foto. Iedere leerling komt aan de beurt (+/- 15 min). Als iemand het moeilijk vindt om te vertellen, stelt de leerkracht of een van de leerlingen in het groepje de volgende vragen: Als je deze activiteit gaat doen, waar doe je dat dan? Hoe gaat dat? Wat maakt je dan blij?
- Iedere leerling plakt de drie papieren (foto, eigen uitleg, uitleg klasgenoot) op een A4-papier met een kleur naar keuze. Alle A4-vellen worden verzameld en er wordt een manier bedacht om dit aan elkaar te presenteren.

Ideeën voor verdere verwerking

Creëer een fotomuur op ooghoogte of maak een foto-vlaggenlijn.

Aandachtspunten voor de leerkracht

- Let er tijdens de activiteit op dat iedereen zich open opstelt en zich veilig voelt om te vertellen.
- Zoek in de dagen na de activiteit momenten om met iedere leerling te praten over diens foto. Vraag door, wees nieuwsgierig en let erop wanneer de leerling gaat stralen. Vindt de leerling de activiteit zo leuk omdat hij of zij dan iets doet met anderen? Of omdat hij of zij het leuk vindt om dingen te ontrafelen? Om grenzen te verleggen? Of is het iets anders…?
- Maak de foto's en verhalen zichtbaar in de klas en verwijs hiernaar als het onderwerp van toepassing is. Laat leerlingen hier dan over vertellen.

Fundskaart 6:
De wereld rond – Het prentenboek

Deze opdracht is ontworpen door Cobie Witting, leerkracht op de Admiraal de Ruyterschool in Amsterdam

Op scholen met een diverse leerlingenpopulatie is het belangrijk om aandacht te besteden aan de verschillende (culturele) achtergronden van de leerlingen, zodat iedereen zich gezien en gehoord kan voelen. Er is een duidelijke schoolcultuur, maar die zal voor veel leerlingen enorm verschillen van de thuiscultuur. Bij deze activiteit krijgen de leerlingen en leerkrachten meer inzicht in elkaars thuiscultuur en culturele achtergrond. Waar liggen de roots van deze leerling? Waar zijn de vader, moeder of opa en oma van de leerling geboren? Dit maken we zichtbaar aan de hand van een aantal prachtige prentenboeken.

Doelgroep
De opdracht heeft een onder-, midden- en bovenbouwvariant.

Geschatte tijdsinvestering
- Voorbereiding leerkracht (uitleg geven aan ouders, platen kopiëren): 20 minuten.
- Klassikale introductie van de opdracht: 10 minuten.

Onder- en middenbouw
- Prentenboek voorlezen en bespreken: 20 tot 30 minuten per groepje.

Bovenbouw
- Zelfstandige creatieve verwerking van de opdracht: 30 tot 40 minuten.
- Eventuele klassikale terugkoppeling: 10 minuten.

Buitenschoolse kennisbronnen
Geografisch

Leerdoelen
Leerlingen:
- oefenen met presenteren,
- verkennen hun eigen en elkaars achtergrond.

Hoe maakt deze opdracht buitenschoolse kennisbronnen zichtbaar?
Deze opdracht geeft informatie over de geografische achtergrond van de familie van de leerlingen en geeft inzicht in waar de leerlingen zich thuis voelen.

Benodigdheden
- Globe.
- Prentenboeken:
  - Onderbouw: *Waar is de taart?* (Thé Tjong-Khing) of *Nijntje gaat op reis rond de wereld* (Dick Bruna).
  - Middenbouw: *De Paraplu* (Dieter & Ingrid Schubert).
  - Bovenbouw: *De gele ballon* (Charlotte Dematons).

Voorbereiding leerkracht
- Informeer de ouders dat de leerlingen een foto of ansichtkaart moeten meenemen van het land van herkomst van hun ouders/grootouders of misschien wel van zichzelf (dit kan natuurlijk ook Nederland zelf zijn).
- Bovenbouw: meerdere kopieën maken van tien platen uit het boek *De gele ballon*.

Beschrijving van de activiteiten (per bouw)
Laat een globe zien: hierop zijn alle landen van de wereld getekend. Wijs aan waar wij wonen. Niet alle mensen die hier wonen zijn ook hier geboren. Hoe is dat bij jouw gezin: opa/oma, papa/mama, jijzelf? De leerlingen bespreken in kleine groepjes wat ze zien op de foto of ansichtkaart die ze hebben meegebracht. Vraag in de bovenbouw ook: zou je zelf geboren willen zijn in het land waar jouw (groot)ouders zijn geboren? Wat lijkt je daar leuk aan? Wat misschien niet?

Onderbouw (twee suggesties)
- Bekijk samen met (een groepje) leerlingen het boek *Waar is de taart?* (getekend door Thé Tjong-Khing). Het verhaal gaat over een taart

die wordt gestolen en een lange reis over de wereld maakt. De taart komt langs allemaal soorten gebieden (bos, zee, bergen, vlakten, etc.). De leerlingen verkennen de platen en bedenken hardop waar ze naartoe zouden willen reizen. Waarom zouden ze daar heen willen? Zijn ze al eens op zo'n plek geweest?
- Lees gedurende de week voor uit het boek *Nijntje gaat op reis rond de wereld* (Dick Bruna). Refereer aan het gesprek met de globe en aan de foto's/ansichtkaarten die de leerlingen meebrachten.

Middenbouw
- Elke dag werkt een groepje leerlingen met het prentenboek *De Paraplu* (Dieter & Ingrid Schubert). Samen bekijken zij de platen van het boek en vertellen ze elkaar waar de foto's en ansichtkaarten die zij van huis hebben meegenomen het best bij passen.

Bovenbouw
- Kopieer tenminste tien verschillende platen uit het boek *De gele ballon* (Charlotte Dematons) een aantal keer. Zorg dat het platen zijn die verschillende stukken van de aarde laten zien (de stad, het platteland, strand, etc.) en mogelijk ook verschillende geboortelanden van de (groot)ouder(s) van leerlingen. Verdeel de leerlingen in groepjes en laat ze elkaar vertellen over de platen: Wat herkennen ze? Waar zouden ze graag eens heen gaan? Waar zijn ze wel eens geweest? Zit er een plaat bij waar een familielid (grootouder/ouder) is geboren? Laat iedere leerling een plaat kiezen die aansluit bij hun (groot)ouders.

Ideeën voor verdere verwerking

Onderbouw
- Laat de leerlingen een tekening maken van de reis die ze willen maken. Naar wat voor gebied is dat?
- Hang de meegebrachte foto's en ansichtkaarten op in de klas en bespreek ze nog eens. Kunnen we ze op een bepaalde manier sorteren?

Middenbouw
De leerlingen maken met behulp van het tekenboek *Mee met de paraplu* een tekening. Zo ontwerpen ze samen hun eigen prentenboek voor de klas.

Bovenbouw
De leerlingen maken vijf interviewvragen die ze aan hun (groot)ouders willen stellen om meer te weten te komen over hun geboorteland. De vragen moeten over de plaat gaan. Herkent de

Collages culturele achtergrond, leerlingen Admiraal de Ruyterschool

(groot)ouder de plaat? Kloppen de denkbeelden van de leerling over de plaat? Op school werken de leerlingen het interview uit en ze plakken die tekst op de gekopieerde plaat. Zijn er leerlingen die de tekst op dezelfde plaat plakken? Ga het gesprek hierover aan. De leerlingen kunnen ook de meegebrachte foto's en andere illustraties in de collage verwerken.

Ideeën voor het benutten van de zichtbaar geworden kennisbronnen in andere lessen

Je kunt deze opdracht koppelen aan de zaakvakken, bijvoorbeeld aan een aardrijkskundeles over soorten landschappen, het klimaat/weer of grenzen, of aan lessen over culturen, religies en talen.

Aandachtspunten voor de leerkracht

- Informeer ouders van tevoren over deze opdracht.

Fundskaart 7: Voorwerp van waarde – De voorwerp-opdracht

Deze opdracht is ontworpen door Bart Joosse leerkracht op de Admiraal de Ruyterschool in Amsterdam

Deze activiteit legt de nadruk op de culturele achtergrond van de leerling. Door te kijken naar verschillen en overeenkomsten tussen de thuiscultuur en de schoolcultuur, worden deze met elkaar verbonden. Dat gebeurt aan de hand van een voorwerp dat de leerlingen meenemen van thuis. Dit voorwerp heeft een verhaal en alle leerlingen krijgen de kans om hun verhaal te delen.

Doelgroep

De opdracht heeft een onder-, midden- en bovenbouwvariant.

Geschatte tijdsinvestering

Onderbouw

- 10 tot 15 minuten per leerling (presentatie en vragen stellen).

Middenbouw

- 10 minuten in het groepje, vervolgens ongeveer 20 minuten klassikaal.

Bovenbouw

- 10 minuten loopopdracht, 15 minuten klassikale bespreking.

Buitenschoolse kennisbronnen

Cultureel

Leerdoelen

Leerlingen:

- denken na over welk voorwerp belangrijk voor hen is en waarom,
- luisteren naar de verhalen achter de meegebrachte voorwerpen en leren de betekenis of het nut van onbekende voorwerpen.

Hoe maakt deze opdracht buitenschoolse kennisbronnen zichtbaar?

De verhalen die horen bij de voorwerpen maken iets van de identiteit of leefsituatie van de leerling zichtbaar.

Benodigdheden

Alle leerlingen nemen een betekenisvol voorwerp mee van thuis.

Voorbereiding leerkracht

Vraag de leerlingen aan het begin van de week om een voorwerp van huis mee te nemen. Geef de opdracht op de volgende manier:
"Volgende week mag je van huis een voorwerp meenemen dat belangrijk is voor jou en/of jouw familie. Het moet een voorwerp zijn dat niet veel andere kinderen thuis ook hebben, iets dat echt bijzonder of speciaal is. Bijvoorbeeld omdat het past bij jouw culturele achtergrond (gewoonten en gebruiken van jouw familie). Het kan ook iets zijn dat je tijdens een vakantie hebt gekocht of gevonden."

Beschrijving van de activiteiten (per bouw)

Onderbouw

De leerlingen presenteren hun voorwerp om de beurt aan de klas. Stel vragen om meer over het voorwerp te weten te komen en laat de leerlingen ook vragen aan elkaar stellen.

Middenbouw

1. De leerlingen vertellen elkaar in kleine groepjes over hun voorwerp. De leerlingen luisteren naar elkaar en noteren per leerling wat ze gehoord hebben. Ze mogen ook vragen stellen.
2. Na ongeveer 10 minuten gaat de opdracht centraal verder. De leerkracht pakt één voorwerp van het groepje en laat de andere leerlingen hier iets over vertellen. De eigenaar van het voorwerp luistert én vult aan het eind zo nodig nog aan.
3. Bespreek op die manier een aantal voorwerpen. Vraag ook aan leerlingen wat voor nieuws ze hebben geleerd over een klasgenoot.

Bovenbouw
Omdat de leerlingen van de bovenbouw elkaar al wat langer kennen, draai je de interventie om: hoe goed kennen de leerlingen elkaar nou echt?

1. Zorg ervoor dat de leerlingen elkaar hun voorwerp niet laten zien als ze het meenemen naar school en er ook nog niets over vertellen. Laat ze hun voorwerp een voor een inleveren. Nummer elk voorwerp.
2. Stel de voorwerpen verspreid door de klas op.
3. De leerlingen lopen met een genummerde lijst door de klas en schrijven bij ieder nummer de naam van de leerling waarvan zij denken dat het voorwerp is.
4. Alle leerlingen pakken hun eigen voorwerp. Iedere leerling vertelt dan kort waarom hij/zij dat voorwerp meegenomen heeft. Ondertussen kijken de leerlingen hoeveel voorwerpen zij aan de juiste leerling hebben gelinkt.

Ideeën voor verdere verwerking

Verzamel de voorwerpen op een centrale plaats in de klas, bijvoorbeeld op een tafel.

- De leerlingen schrijven korte tekstjes bij hun voorwerp. Waarom heb je dit meegenomen?
- De leerlingen interviewen elkaar in tweetallen over hun voorwerp.
- Zijn er leerlingen die hetzelfde voorwerp hebben meegenomen? Zijn er voorwerpen die op elkaar lijken? Lijken deze leerlingen dan ook op elkaar?
- Bovenbouw: zorg ervoor dat je als leerkracht niet weet van wie welk voorwerp is en doe zelf mee met de eerste opdracht. Op deze manier kom je te weten in hoeverre jouw denkbeelden over de leerlingen kloppen.

Ideeën voor het benutten van de zichtbaar geworden kennisbronnen in andere lessen

Bepaalde voorwerpen kunnen aanleiding zijn om een onderwerp in andere lessen te behandelen of uit te diepen. Fossielen of stenen kun je bijvoorbeeld koppelen aan aardrijkskundige onderwerpen, en antieke voorwerpen aan geschiedenis. Voorwerpen die passen bij bepaalde feesten kunnen aanleiding zijn om leerlingen uitleg te laten geven over deze feesten of om dit feest klassikaal te vieren.

Aandachtspunten voor de leerkracht

- Informeer ouders van tevoren over deze opdracht.
- Maak foto's van voorwerpen die niet op school kunnen/mogen blijven.

III. Fundskaarten-digitaal

Digitale activiteiten voor het werken met buitenschoolse kennisbronnen

Fundskaart 1: Digitale omgevingsgids maken over de buurt

Fundskaart 2: Podcast maken over vieringen

Fundskaart 3: Weekendvlog

Fundskaart 4: Werken aan woordenschat met behulp van fotografie

Fundskaart 5: Breng je buurt in kaart.

Fundskaart 6: Fotoalbum

Fundskaart 7: Pitch jezelf voor de middelbare school

Fundskaart 8: Podcast overstap naar de middelbare school

Fundskaart-digitaal 1: Een digitale omgevingsgids maken over de buurt

Deze opdracht is ontworpen door Rianne Stuij, leerkracht op de Sint Janschool in Amsterdam

De leerlingen maken gezamenlijk een digitale omgevingsgids voor kinderen uit de buurt, waarin allerlei leuke plaatsen in de buurt worden beschreven. Iedereen levert een bijdrage door een plek te kiezen die voor hem of haar belangrijk is, bijvoorbeeld een plek waar je graag speelt. Het mag ook een plek zijn die anderen niet kennen. Elke leerling maakt foto's of een kort filmpje bij die plek. Bij de foto/video schrijven ze een korte aanbeveling.

Doelgroep
Bovenbouw po.

Tijdsinvestering
- De leerkracht geeft uitleg over de opdracht: 30 minuten.
- De leerlingen werken zelfstandig aan de opdracht, na schooltijd: 60 minuten.
- De leerlingen werken de opdracht uit in de klas: twee keer 60 minuten.
- Opdrachten uitlichten in de klas: elke week 15 minuten.

Buitenschoolse kennisbronnen
Geografisch

Leerdoelen
Leerlingen:
- oefenen met aantrekkelijk schrijven,
- oefenen met spelling en grammatica,
- ontwikkelen digitale vaardigheden,
- oefenen in studievaardigheden: een plan bedenken, planning maken, uitvoeren, samenwerken,
- delen aspecten van hun identiteit met elkaar,
- komen meer te weten over klasgenoten.

Hoe maakt deze opdracht buitenschoolse kennisbronnen zichtbaar?
Leerlingen vertellen en schrijven over plaatsen die voor hen belangrijk zijn, zoals de kerk of moskee, de bibliotheek, de dansschool, een speelplaats etc. De opdracht maakt zichtbaar wat voor de leerling belangrijk is, wat de leerling graag doet in zijn/haar vrije tijd, met wie hij/zij graag omgaat etc.

Benodigdheden
- Elke leerling heeft een (telefoon met) camera of een fototoestel nodig.
- Device om de beschrijving/aanbeveling op te maken.
- Eventueel: een programma om video's mee te editen of foto's mee te bewerken.

Voorbereiding leerkracht
- Maak zelf een video of foto van een plek die belangrijk voor je is. Laat dit zien aan de leerlingen, vertel waarom deze plek voor jou belangrijk is en waarom de plek voor anderen interessant of leuk kan zijn om naartoe te gaan. Zo geef je de leerlingen een duidelijk voorbeeld. Bovendien laten leerlingen eerder iets van zichzelf zien als jij dit ook doet.
- Zorg ervoor dat iedereen kan meedoen, dus dat leerlingen die zelf geen telefoon met camera of fototoestel hebben, een apparaat kunnen lenen van school, bijvoorbeeld een flipcamera of een iPad.
- Verdiep je in een tool waarmee je een digitale reisgids kunt maken, bijvoorbeeld: bookcreator.com. Geef leerlingen ook tips en informatie over hoe zij het best foto's of video's kunnen maken. Er is hierover online veel informatie beschikbaar voor kinderen, bijvoorbeeld: reisgidsdigitaalleermateriaal.org/werkvormen/video-maken/

Beschrijving van de activiteiten
De leerlingen maken buiten schooltijd foto's/video's van plekken in de buurt waar zij graag naartoe gaan. Het moeten plekken zijn die betekenis voor hen hebben. Leg de opdracht

uit aan de hand van een eigen voorbeeld en eventueel aan de hand van een voorbeeld uit een reisgids, van een reiswebsite of van Tripadvisor. De leerlingen maken bij hun eigen foto/video een korte beschrijving en schrijven een aanbeveling. Wat is dit voor een plek? Wat kun je er doen, zien, meemaken? Waarom is het de moeite waard om naar deze plek toe te gaan? Wat valt er te beleven? Waarom is het daar speciaal? Zijn er ook dingen die minder leuk zijn aan deze plek?

Alle gefotografeerde plekken worden, met de beschrijvingen en aanbevelingen, in een digitale omgevingsgids geplaatst (bijvoorbeeld op een website of in een digitaal boek). Anderen hebben gelegenheid om bij de plekken een evaluatie of recensie te schrijven.

TIPS

- Loop door de klas terwijl de leerlingen aan de opdracht werken en nodig hen uit om te vertellen over hun eigen ervaringen op deze plek.
- Vraag leerlingen die het leuk vinden en die er goed in zijn anderen te helpen met het bewerken van video's, het uploaden van foto's, etc.
- Neem halverwege een tekst van een snel werkende leerling als voorbeeld en bespreek deze tekst klassikaal. Wat is er al goed en wat kan nog beter? Bespreek vragen zoals: is de beschrijving duidelijk? Weten we nu genoeg over deze plek? Geef tips en aanwijzingen zodat de leerlingen de kans krijgen om hun eigen teksten te verbeteren.
- Als het werken met Bookcreator of het maken van een website te lastig is, kunnen de leerlingen de omgevingsgids in Word maken.
- Leerlingen die snel klaar zijn, kunnen een routebeschrijving maken naar hun plekken maken met behulp van Google Maps, bijvoorbeeld vanaf het dichtstbijzijnde station. Alle plekken die ze hebben gefotografeerd, moeten in de routebeschrijving aan bod komen.

Ideeën voor verdere verwerking

- Licht elke week een van de plekken uit de omgevingsgids klassikaal uit. Vraag de betreffende leerling om meer toelichting te geven.
- Bezoek de plekken met de klas of met een groepje leerlingen. Bespreek daarna in de klas: wat vinden anderen van deze plek? Hebben ze een activiteit gedaan die in de gids werd aanbevolen?
- De omgevingsgids kan worden gedeeld met ouders en eventueel verder worden verspreid.

Ideeën voor het benutten van de zichtbaar geworden kennisbronnen in andere lessen

- De plaatsen kunnen aanleiding zijn om bepaalde onderwerpen in de lessen te verdiepen, bijvoorbeeld als het gaat om een moskee, een bepaalde hobby etc.
- Je kunt andere vakken, zoals taal en aardrijkskunde, aan deze opdracht koppelen. Ga bijvoorbeeld aan de hand van de opdracht aan de slag met spelling, grammatica en woordenschat, of behandel aardrijkskundige begrippen, zoals 'plattegrond'.

Aandachtspunten voor de leerkracht

- Het is belangrijk dat alle leerlingen kunnen meedoen. Zorg ervoor dat leerlingen die geen telefoon met camera of fototoestel hebben, een apparaat kunnen lenen van school, zoals een flipcamera of een iPad.

Fundskaart-digitaal 2: Een podcast maken over vieringen

Ontworpen door Jasper Schagen en Marte Brouwer, leerkrachten op basisschool De Archipel in Amsterdam

Op scholen met een diverse leerlingenpopulatie is er ook diversiteit in de feesten die leerlingen met hun gemeenschap en familie vieren. Deze opdracht nodigt leerlingen uit om hun kennis over feesten en bijbehorende rituelen te delen met hun klasgenoten. In groepjes werken leerlingen aan een podcast over dit onderwerp. Zo kunnen leerlingen iets van hun eigen leefwereld laten zien in de klas en doen ze kennis op over andere culturen. Daarnaast oefenen zij digitale vaardigheden.

Doelgroep
Bovenbouw po.

Tijdsinvestering
Zes weken, ongeveer vier uur per week.

Buitenschoolse kennisbronnen
- Cultureel
- Sociaal
- Institutioneel

Leerdoelen
Leerlingen:
- vertellen over gebruiken en rituelen bij feesten die zij van huis uit meekrijgen,
- doen kennis op over feestdagen, rituelen en gewoonten uit verschillende culturen,
- maken kennis met het genre podcast,
- oefenen digitale vaardigheden,
- oefenen met schrijfvaardigheid en verhaalopbouw (scenario schrijven),
- ontwikkelen dramavaardigheden (stemgebruik, scenario in praktijk brengen),
- oefenen met samenwerken, communiceren en naar elkaar luisteren.

Hoe maakt deze opdracht buitenschoolse kennisbronnen zichtbaar?
Leerlingen worden uitgenodigd om iets te vertellen over de feesten die zij vieren binnen hun gemeenschap. Dit maakt zichtbaar hoe hun gezin en gemeenschap eruit zien, welke instituties een rol spelen in hun leven (bijvoorbeeld kerk en moskee) en wat hun gewoonten en gebruiken zijn.

Benodigdheden
- Digitale camera of telefoon met camera om foto's te maken.
- Opnameapparatuur (iPad, telefoon, voicerecorder).
- Computerprogramma voor de montage, bijvoorbeeld het gratis programma Audacity.

Voorbereiding leerkracht
- Ga na of iedereen beschikt over de apparatuur die nodig is om mee te doen. Leen, als dat nodig is materiaal uit, zodat alle leerlingen kunnen meedoen.
- Verdiep je in het maken van een podcast en kies een geschikt montageprogramma. Maak eventueel zelf een korte podcast over een feest dat je thuis viert. Dit geeft leerlingen een duidelijk voorbeeld. Bovendien laten leerlingen eerder iets van zichzelf zien als jij dit ook doet.

Beschrijving van de activiteiten
- Vraag de leerlingen om een foto van een feestsituatie of feestmateriaal mee te nemen van een feest dat zij thuis/in hun gemeenschap altijd vieren en voer een groepsgesprek over verschillende feesten. Welke feesten vieren de leerlingen allemaal? Wat wordt er gevierd en met wie? Zijn deze feesten religieus of niet religieus? Welke rituelen horen bij het feest? En welke materialen? Tijdens het groepsgesprek worden de foto's uitgewisseld en besproken.
- Vorm groepjes. Elk groepje specialiseert zich in een bepaald feest door teksten te lezen en filmpjes te bekijken. Vertel de leerlingen dat ze een podcast gaan maken over het feest waarin ze zich hebben gespecialiseerd. Laat leerlingen

eerst actief luisteren naar een aantal geschikte podcasts (zie bijvoorbeeld kinderpodcasts.nl). Geef hierbij luistervragen, bijvoorbeeld: Wat hoor je aan het begin of einde van de podcast (jingle)? Hoe wordt gebruikgemaakt van muziek, geluidseffecten en stemgebruik? Wat vertellen de sprekers aan het begin van de podcast (voorstellen, introductie, onderwerp)? Je kunt leerlingen vragen om een woordweb te maken over het onderwerp, en daarin ook kenmerken van en eisen aan de podcast op te nemen.
- Laat leerlingen meer kennis vergaren over de feesten. De leerlingen kiezen zelf een vorm waarin zij de kennis die ze hebben opgedaan in de podcast kunnen laten horen. Ze spelen bijvoorbeeld het feest na, praten over eten dat bij het feest hoort, interviewen een ouder of iemand anders over het feest, of vertellen een waargebeurd verhaal. Laat voorbeelden van podcasts horen waarin verschillende vormen worden gebruikt.
- De leerlingen schrijven een scenario bij de gekozen vorm.
- De leerlingen nemen hun podcast op. In de podcast delen zij de kennis die ze hebben opgedaan. Laat leerlingen eventueel tot slot de opnames monteren (geluidseffecten, muziek, knippen en plakken), bijvoorbeeld met het programma Audacity.

TIPS

- Loop tijdens het werken aan de opdracht door de klas en ga met leerlingen in gesprek zodat ze kunnen vertellen over hun buitenschoolse ervaringen.
- Houd voor jezelf een logboekje bij met wat je te weten bent gekomen over de leerlingen, zodat je dit niet vergeet. Misschien kun je de zichtbaar geworden buitenschoolse kennisbronnen van de leerlingen op een later moment inzetten.
- Zet leerlingen die het leuk vinden en er goed in zijn in als expert, en laat ze anderen helpen. Misschien zitten er leerlingen in de klas die in hun vrije tijd bijvoorbeeld vlogs (of TikToks) maken.
- Geef aan hoe lang de podcast mag duren.
- Stimuleer de leerlingen om met hun ouders in gesprek te gaan over de feestdagen die ze thuis vieren. Zo worden ouders ook bij de opdracht betrokken. Misschien is er wel een ouder die iets in de klas wil komen vertellen over een bepaalde feestdag en de achtergrond ervan.
- Als er geen tijd is om aan de slag te gaan met monteren, kun je de leerlingen hun podcasts in één take laten opnemen.

Ideeën voor verdere verwerking

- Beluister in de klas samen (fragmenten van) de podcasts.
- Deel de podcasts met de ouders.
- Vier (op de juiste datum) samen een van de feesten in de klas, mét de bijbehorende liedjes, dansen, en eetgewoonten. Laat leerlingen het feest organiseren en voorbereiden.

Ideeën voor het benutten van de zichtbaar geworden kennisbronnen in andere lessen

Er zijn allerlei onderwerpen waaraan de zichtbaar geworden kennisbronnen kunnen worden gekoppeld. Denk bijvoorbeeld aan digitale geletterdheid, godsdienst en drama. Wees tijdens de opdracht alert op de buitenschoolse kennisbronnen van leerlingen die aan het licht komen en speel daarop in.

Fundskaart-digitaal 3: Weekendvlog

Ontworpen door Mirka den Rooijen, leerkracht op basisschool De Blauwe Lijn in Amsterdam, Jurriaan Rigter en Yuki Gassler, leerkrachten op de Bataviaschool in Amsterdam

Op veel scholen wordt de week gestart met een kringgesprek of een check-in (volgens de LeerKRACHT methode). Deze opdracht breidt dit startmoment van de week uit door elke week twee leerlingen een kleine vlog te laten maken over hun weekend. De leerlingen laten in de vlog zien hoe hun weekend eruitzag en wat ze hebben gedaan. Ze mogen ook vertellen of ze een leuk weekend hebben gehad. Op deze manier worden buitenschoolse kennisbronnen van leerlingen zichtbaar voor de leerkracht en medeleerlingen. Bovendien gaan leerlingen door het maken van een vlog aan de slag met hun digitale vaardigheden.

Doelgroep

Bovenbouw po. Met hulp van ouders ook middenbouw po.

Tijdsinvestering

- Uitleg van de opdracht: 30 minuten.
- Vlog voorbereiden, maken en bewerken: ongeveer 45 minuten.
- De vlogs laten zien en nabespreken in de klas: elke week ongeveer 30 minuten.
- Je kunt de leerlingen eventueel ook tijd geven om op school te werken aan het script of om de video te bewerken.

Buitenschoolse kennisbronnen

Praktische bronnen, Cultureel, Sociaal, Institutioneel

Leerdoelen

Leerlingen:

- leren elkaar en zichzelf beter kennen,
- oefenen het maken van een video (plan bedenken, plannen en uitvoeren),
- oefenen het bewerken van video's,
- oefenen het spreken en presenteren in de vlog,
- oefenen met actief luisteren en vragen stellen aan hun medeleerlingen.

Hoe maakt deze opdracht buitenschoolse kennisbronnen zichtbaar?

Door middel van de vlogs laat elke leerling een stukje van zijn/haar leven buiten school zien. Zo worden allerlei buitenschoolse kennisbronnen zichtbaar. Denk aan hun buitenschoolse activiteiten, zoals sport, muziekles of vrijetijdsbesteding met vrienden. Ook culturele gewoonten en gebruiken in het gezin of de gemeenschap of de manier waarop een religie wordt uitgeoefend kunnen zichtbaar worden.

Benodigdheden

- Telefoon met camera of fototoestel.
- Video-bewerkingsprogramma, bijvoorbeeld: Windows Movie Maker (voor Windows), iMovie (voor Mac), WeVideo, OpenShot, Cute Cut, Movavi, Video Editor Plus 2022, TikTok (vanaf 12 jaar).

Voorbereiding leerkracht

- Zorg ervoor dat iedereen mee kan doen. Leen zo nodig een camera of iPad van school uit aan leerlingen die zelf geen apparaat hebben.
- Maak zelf een vlog waarin je iets laat zien van je eigen vrijetijdsbesteding in het weekend. Dit geeft leerlingen een duidelijk voorbeeld. Bovendien laten leerlingen eerder iets van zichzelf zien als jij dit ook doet. Stimuleer creativiteit bij je leerlingen door zelf enthousiast te zijn in wat je laat zien en tips en tricks te delen die je hebt gebruikt bij het bewerken van je video.
- Er zijn verschillende videoformats mogelijk, bijvoorbeeld .wmv en .avi voor Windows, of mov voor Apple. Maak duidelijk in welk format de video moet staan om op de apparatuur van school afgespeeld te kunnen worden.
- Onderzoek van tevoren welk montageprogramma past bij het gekozen videoformat en verdiep je erin.

- Bedenk vooraf in hoeverre je de leerlingen iets wilt leren over film- en montagetechnieken en verdiep je hierin. Zie bijvoorbeeld: Werkvorm: Video maken - Reisgids Digitaal Leermateriaal.

Beschrijving van de activiteiten

Op maandag hou je in de klas vaak een check-in (leerKRACHT methode) of een kringgesprek over het weekend. Kies daarbij elke week twee leerlingen uit die een kleine vlog maken over hun weekend. Op maandag worden deze vlogs bekeken en besproken met de klas.

- Leg de opdracht uit aan de hand van de vlog die je zelf hebt gemaakt. Geef leerlingen eventueel informatie over hoe ze het beste kunnen filmen en hoe ze hun video kunnen bewerken. Vertel ook hoe ze hun video kunnen inleveren. Geef de leerlingen in de les de tijd om een plan (en eventueel een script) te maken voor de video. Laat hen zelf bedenken wat zij nog meer nodig hebben om een vlog te maken.
- Aan het begin van een nieuwe week worden klassikaal twee vlogs bekeken. De makers ervan mogen er eventueel nog wat bij vertellen. Klasgenoten luisteren actief, mogen vragen stellen en vertellen wat ze door de vlog te weten zijn gekomen over de leerling dat ze nog niet wisten. Vraag leerlingen ook wat ze leuk of verrassend vinden aan de vlog. Kies twee nieuwe leerlingen die aan de beurt zijn om een vlog van hun weekend te maken.

TIPS

- Kies bewust welke leerlingen je als eersten een vlog laat maken. Misschien zijn er leerlingen die al ervaring hebben met het maken en bewerken van video's.
- Breng de ouders op de hoogte van de opdracht en stuur een herinnering, bijvoorbeeld op de vrijdag voorafgaand aan het weekend waarin leerlingen gaan vloggen.
- Zet leerlingen die al handig zijn in het maken van vlogs in als expert en laat hen de anderen helpen.
- Je kunt de opdracht uitbreiden door dieper in te gaan op hoe je een goede vlog maakt en door tips en tricks te geven. Zie bijvoorbeeld: Een eerste goede vlog maken: 10 stappen (met afbeeldingen) - wikiHow.
- Bekijk de vlogs eerst zelf voordat je ze in de klas laat zien, zodat je weet wat er komt en daarop kunt inspelen.
- Stel een tijdslimiet aan de vlog, zodat het bekijken niet teveel lestijd in beslag neemt (en leuk blijft voor de andere leerlingen), bijvoorbeeld 2 tot 5 minuten. Bovendien stimuleer je leerlingen met een tijdslimiet om creatieve montagekeuzes te maken.
- Noteer de zichtbaar geworden buitenschoolse kennisbronnen van leerlingen voor jezelf, zodat je ze niet vergeet.

Weekend-vlogfragmenten leerlingen Bataviaschool

Aanpassing voor de onderbouw

Voor kleuters is het natuurlijk veel gevraagd om zelf een vlog te maken. Je kunt wel aan ouders vragen of ze foto's of een filmpje van het weekend naar jou willen sturen. De kleuter kan dan in de klas vertellen wat hij/zij aan het doen was op de foto of in het filmpje.

Ideeën voor verdere verwerking

Hang een screenshot van de video aan de muur en laat deze de hele week hangen, zodat de vloggende leerlingen die week in het zonnetje staan en leerlingen er vaker aan terugdenken en over kunnen doorpraten met elkaar.

Ideeën voor het benutten van de zichtbaar geworden kennisbronnen in andere lessen

De lessen kunnen worden gekoppeld aan lessen over film, digitale geletterdheid, taal en presenteren. Wees alert op de buitenschoolse kennisbronnen van leerlingen die in beeld komen. Er worden bijvoorbeeld talenten van leerlingen zichtbaar waarover zij een les kunnen verzorgen of een werkstuk of presentatie kunnen maken. Onderwerpen uit de vlogs waarvoor leerlingen veel belangstelling hebben, kun je verweven in je eigen onderwijs door er lessen over te maken of door ze te verbinden met onderwerpen uit vakken zoals aardrijkskunde, geschiedenis of beeldende vorming.

Aandachtspunten voor de leerkracht

- Creëer een veilige leeromgeving zodat leerlingen de vlogs durven te laten zien. Leerlingen durven meer van zichzelf te laten zien als zij een fijne reactie van de klas kunnen verwachten. Bespreek dit met de klas. Hoe reageer je op elkaar? Benoem dat het, net zoals bij een spreekbeurt, spannend is om de vlog te laten zien en dat we met respect naar elkaars vlogs kijken. Houd het nagesprek positief. Vraag de leerlingen bijvoorbeeld wat ze leuk vonden aan elkaars vlog of waar ze bewondering voor hebben. Neem de leiding wanneer je merkt dat de sfeer onveilig wordt.

Fundskaart-digitaal 4: Woordassociaties fotograferen

Ontworpen door Mirka den Rooijen, leerkracht op basisschool De Blauwe Lijn in Amsterdam, Jurriaan Rigter en Yuki Gassler, leerkrachten op de Bataviaschool in Amsterdam

De leerlingen gaan in het woordenschatonderwijs aan de slag met vrije associaties. Je maakt hierbij gebruik van het Viertakt-model voor woordenschatontwikkeling, waarbij het aanleren van nieuwe woorden verloopt volgens vier fasen: *voorbewerken, semantiseren, consolideren en controleren*.[12] Leerlingen gaan in hun eigen omgeving op zoek naar de betekenis van nieuw aangeboden woorden, en geven door middel van fotografie vorm aan persoonlijke betekenisassociaties. Door woordbetekenissen op deze manier te consolideren, beklijven ze beter. Door de persoonlijke associaties kunnen verschillende aspecten van de identiteit van leerlingen zichtbaar worden voor de leerkracht en medeleerlingen.

Doelgroep
Bovenbouw po, met hulp van ouders ook middenbouw po.

Tijdsinvestering
- Opdracht uitleggen: 15 minuten.
- Foto's laten zien en bespreken: wekelijks 30 minuten.

Buitenschoolse kennisbronnen
- Geografisch
- Praktische bronnen
- Cultureel
- Sociaal
- Institutioneel
- Existentieel

Leerdoelen
Leerlingen:
- breiden hun woordenschat uit,
- komen meer over elkaar te weten,
- oefenen met fotograferen.

Hoe maakt deze opdracht buitenschoolse kennisbronnen zichtbaar?
De associaties die leerlingen hebben met bepaalde woorden zijn persoonlijk en kunnen heel verschillend zijn. De gemaakte foto's en gesprekken hierover in de klas maken zichtbaar op welke manier het betreffende woord of onderwerp (bijvoorbeeld 'kunst') een rol speelt in het leven van de leerling. Bij thematisch onderwijs zoek je naar de verbinding is tussen de associaties van leerlingen en het thema. De foto's kunnen ook op een toevallige manier achtergronden van de leerlingen zichtbaar maken of tonen wat zij belangrijk vinden en wat zij doen buiten school.

Benodigdheden
Telefoon met camera of fototoestel.

Voorbereiding leerkracht
- Zorg ervoor dat iedereen mee kan doen. Leen zo nodig een camera of iPad van school uit aan leerlingen die zelf geen apparaat hebben.
- Maak zelf een aantal foto's bij woord-betekenissen in je eigen omgeving en vertel in de klas iets over de foto's. Dit geeft leerlingen een duidelijk voorbeeld. Bovendien laten leerlingen eerder iets van zichzelf zien als jij dit ook doet.
- Kies woorden die zich lenen voor de opdracht. Vermijd 'statische' woorden zoals 'tafel', maar kies woorden waarvan

12 Voor meer informatie over het viertakt-model van Verhallen, zie: rezulto.nl/wp-content/uploads/2018/10/Kwaliteitskaart-De-viertakt.pdf

de betekenis op verschillende manieren kan worden geïnterpreteerd en die in de eigen leefomgeving persoonlijke associaties kunnen oproepen, bijvoorbeeld: 'eigenwijs', 'dramatisch', 'lekker', 'vies', 'ontspanning', 'stress', 'feest', 'verdrietig', 'grappig.' Werkwoorden zoals 'onderhouden' zijn ook geschikt. Hoe ruimer de betekenis van het woord, hoe meer verschillende interpretaties mogelijk zijn. Kies woorden die passen bij het niveau van de leerlingen.
- Zeker als je de opdracht voor de eerste keer doet, zul je de leerlingen eraan moeten herinneren dat zij foto's moeten maken. Zorg ervoor dat je van alle leerlingen iets binnenkrijgt. Vraag eventueel hulp aan ouders.
- Bedenk een handige manier voor het (digitaal) inleveren van de foto's.

Beschrijving van de activiteiten

Stap 1: Bied de groep een aantal (ongeveer vier) nieuwe woorden aan. Besteed hierbij aandacht aan *voorbewerken* (leerlingen motiveren om het woord te leren door middel van een pakkende start) en *semantiseren* (het woord uitleggen, bijvoorbeeld met afbeeldingen en eventueel een woordparaplu, woordkast of woordspin).

Stap 2: Tijdens deze stap zijn leerlingen bezig met het *consolideren* (oefenen en herhalen van het aangeboden woord). Leg de opdracht uit aan de hand van je zelfgemaakte foto's en vertel iets over jouw persoonlijke associaties met de woorden. Laat daarbij iets van je eigen leven zien. Geef leerlingen de opdracht om in hun eigen omgeving een beeld van het woord vast te leggen. Leg uit dat het gaat om hun eigen, persoonlijke betekenis. Vertel dat je benieuwd bent naar de hoe de leerling thuis te maken heeft met de betekenis van dit woord, en wat het woord betekent in het leven van de leerling buiten school. Geef een deadline voor het insturen van de opdracht (einde van de week). Bespreek hoe de leerlingen de foto's bij jou kunnen inleveren.

Stap 3: Tijdens deze stap besteed je aandacht aan het *controleren* van het woord (nagaan of leerlingen de betekenis van het woord begrepen en onthouden hebben). Aan de hand van de foto's die leerlingen opsturen of meenemen, voer je in de klas een gesprek over de betekenis van het betreffende woord. Wees alert op buitenschoolse kennisbronnen. Je kunt er door middel van de foto's bijvoorbeeld achter komen op welke plaatsen leerlingen vaak komen of welke voorwerpen thuis belangrijk zijn. De leerlingen zullen willen reageren op de overeenkomsten en verschillen die zij zien in hun levens buiten school. Geef leerlingen daarom de ruimte om te vertellen over hun interpretaties. Je kunt de foto's op verschillende manieren bespreken:
- Je kiest elke week een paar leerlingen die de opdracht uitvoeren en je bespreekt hun foto's allemaal uitgebreid in de klas.
- Je laat alle leerlingen foto's maken, presenteert deze in een slideshow, en je laat leerlingen die aan de beurt zijn over een paar foto's vertellen.

Ideeën voor verdere verwerking

- Print de foto's en hang ze op in de klas met de woordenschatwoorden erbij.
- Maak samen met de leerlingen een digitale woordenschatmuur.

Ideeën voor het benutten van de zichtbaar geworden kennisbronnen in andere lessen

Aan deze lessen kun je verschillende onderwerpen koppelen. Het ligt voor de hand om de opdracht te combineren met lessen over fotografie of over presenteren en met het maken van een PowerPoint, Prezi of Padlet. Bouw in vervolglessen voort op buitenschoolse kennisbronnen die zichtbaar zijn geworden door het bespreken van de foto's in de klas.

Aandachtspunten voor de leerkracht

- Noteer zichtbaar geworden buitenschoolse kennisbronnen voor jezelf, zodat je er later op terug kunt komen.
- Leg de leerlingen uit dat alles wat zij delen geen geheim is.
- Stel ouders op de hoogte van de opdracht, zodat zij hun kind eraan kunnen herinneren.

TIPS

- Herhaal de opdracht een aantal weken, zodat alle leerlingen de kans krijgen om iets te vertellen in de klas.
- Benadruk bij de leerlingen dat er meerdere associaties zijn en dat er in principe geen foute interpretaties zijn. Het is juist belangrijk dat zij zelf keuzes maken in wat zij willen laten zien.
- Geef de leerlingen de ruimte om te vertellen en geeft de klas ruimte om te reageren. Leid het gesprek in goede banen en wees zelf niet teveel aan het woord. Laat merken dat je de inbreng van leerlingen waardeert.

Fundskaart-digitaal 5: Breng je buurt in kaart

Ontworpen door Naomi Baggelaar (werkzaam bij CPS) en Mathilde Brewaeys, leerkrachten op 5e Montessorischool Watergraafsmeer in Amsterdam

Leerlingen brengen hun eigen buurt, de omgeving van hun huis, de mensen en dingen, in kaart. Ze krijgen de ruimte om bijzondere, leuke en minder leuke dingen naar voren te brengen. De leerlingen maken een digitaal plaatje van de omgeving van hun eigen huis, bijvoorbeeld door het gebruik van Google Streetview, foto's en tekeningen. Leerlingen maken daarbij een presentatie.

Doelgroep

Deze opdracht is geschikt voor leerlingen in de onderbouw, middenbouw en bovenbouw. Bij jonge leerlingen is hulp van ouders of van oudere leerlingen nodig.

Tijdsinvestering

- De leerlingen voeren een deel van de werkzaamheden buiten de klas uit.
- Het project duurt ongeveer een maand.

Buitenschoolse kennisbronnen

- Geografisch
- Cultureel
- Sociaal
- Existentieel

Leerdoelen

Leerlingen:

- denken na over hun eigen identiteit (wat voor hen belangrijk is) en vertellen hierover aan de leerkracht en medeleerlingen,
- oefenen digitale vaardigheden,
- maken een creatief proces door,
- oefenen met presenteren,
- oefenen met communiceren en naar elkaar luisteren.

Hoe maakt deze opdracht buitenschoolse kennisbronnen zichtbaar?

De leerlingen verdiepen zich in hun persoonlijke omgeving en de bijzonderheden die daar te vinden zijn. Ze kiezen zelf wat zij willen laten zien aan de leerkracht en medeleerlingen. Zo wordt voor de leerkracht zichtbaar wat belangrijk is voor de leerlingen en wat er in de levens van de leerlingen speelt.

Benodigdheden

- Een camera of smartphone.
- Een computer.
- Een printer.

Controleer aan het begin van de activiteit of alle leerlingen de middelen hebben om mee te kunnen doen. Leen zo nodig materiaal uit.

Voorbereiding leerkracht

- Laat aan de hand van foto's zelf iets van je leefomgeving zien en presenteer het in de klas. Dit geeft leerlingen een duidelijk voorbeeld. Leerlingen laten bovendien sneller iets van zichzelf zien als jij dit ook doet.
- Geef leerlingen ter voorbereiding eventueel alvast lessen in tekstverwerken en presenteren.
- Informeer ouders over de opdracht.

TIPS

- Laat de leerlingen ook in de klas aan de opdracht werken zodat je ze kunt helpen.
- Stimuleer leerlingen om na te denken over wat hun buurt zo bijzonder of leuk maakt. Toon oprechte interesse en ga met leerlingen in gesprek over wat je over hen te weten komt.

Beschrijving van de activiteiten

Vertel de leerlingen dat je nieuwsgierig bent naar hun leefomgeving en dat ze in deze opdracht de kans krijgen om daar iets van te laten zien in de klas. Geef een presentatie over je eigen leefomgeving. Bespreek in een klassengesprek of leerlingen met de opdracht uit de voeten kunnen: Waar staan we? Lukt het al? Wie heeft er tips? Wie heeft er vragen? Geef leerlingen vervolgens de gelegenheid om materiaal te verzamelen en hun presentatie te maken. Laat leerlingen die dit leuk vinden vervolgens presenteren. Eindig met een nabespreking waarin jullie reflecteren op de opdracht en wat jullie te weten zijn gekomen van elkaar.

Ideeën voor verdere verwerking in de klas

- Laat de leerlingen posters maken en hang deze op in de klas. De leerlingen kunnen de posters een maand lang aanvullen. Zo weten de leerlingen dat ze hiermee aan de slag kunnen blijven.

Ideeën voor het benutten van de zichtbaar geworden funds in verder lessen

- De leerlingen verdiepen zich verder in bijzondere aspecten van hun eigen buurt of in dingen die hen aanspreken uit de presentatie van een andere leerling. Zo kunnen leerlingen bij elkaar kennis opdoen. Mogelijk stimuleert dit sociaal contact tussen leerlingen waarvan je dat niet zou verwachten.
- Je gaat nader in op interessante aspecten die bij leerlingen naar voren zijn gekomen, bijvoorbeeld hun talenten of hobby's. Vraag leerlingen om hierover te vertellen of er een lesje over te verzorgen. Wanneer blijkt dat er onderwerpen zijn waarvoor leerlingen veel belangstelling hebben, dan verweef je deze onderwerpen in je eigen onderwijs door er lessen over te maken of ze te verbinden met andere vakken, bijvoorbeeld aardrijkskunde, geschiedenis of beeldende vorming.
- Je kunt de opdracht verbinden aan woordenschatonderwijs, wereldoriëntatie, taalontwikkeling, geografie (kaartlezen), digitale vaardigheden en spreekvaardigheid.

Uitwerking van de opdracht door kleuters van de 5e Montessorischool Watergraafsmeer in Amsterdam

Fundskaart-digitaal 6: Fotoalbum

Ontworpen door Thijmen Sijbolts, leerkracht op de 8e Montessorischool in Amsterdam

De leerlingen maken thuis een foto van een activiteit die ze graag doen met iemand die belangrijk voor hen is. De leerkracht verzamelt en print de foto's. De leerlingen laten hun eigen foto in de klas zien en vertellen over de activiteit en de persoon. Daarna maken ze een poster van de verschillende foto's, die wordt opgehangen in de klas.

Doelgroep
Middenbouw.

Tijdsinvestering
- Introductieles: 20 tot 30 minuten.
- Presentaties van de leerlingen aan de klas: ongeveer 3 minuten per leerling.

Buitenschoolse kennisbronnen
Praktische bronnen

Sociaal

Leerdoelen
Leerlingen:
- presenteren aan de klas wat ze leuk vinden om te doen en met wie,
- ontdekken wat hun klasgenoten leuk vinden om te doen en met wie,
- oefenen met actief luisteren en vragen stellen.

Hoe maakt deze opdracht buitenschoolse kennisbronnen zichtbaar?
Op de foto's is te zien wat de leerlingen graag doen en met wie.

Benodigdheden
- Fotocamera of smartphone.

Voorbereiding leerkracht
- Zorg ervoor dat iedereen mee kan doen. Leen zo nodig een camera of iPad van school uit aan leerlingen die zelf geen apparaat hebben.
- Maak zelf een foto van een activiteit die je leuk vindt om te doen met iemand uit je gezin of iemand anders die voor jou belangrijk is. Dit geeft leerlingen een duidelijk voorbeeld.
- Zoek uit wat een handige manier is om de foto's te verzamelen. Mailen de ouders het naar je of kunnen ze het ergens uploaden?

Beschrijving van de activiteiten
Leg de opdracht uit aan de hand van jouw zelfgemaakte foto. Geef leerlingen eventueel informatie over hoe ze kunnen fotograferen. Vertel hoe ze hun foto kunnen inleveren. Geef de leerlingen in deze les de tijd om samen ideeën te bedenken voor de foto. Wat doen ze graag thuis? Buiten of binnen? Met wie van het gezin?

In een nieuwe week worden de foto's klassikaal bekeken. De makers krijgen tijd om te vertellen wat er op de foto is te zien en waarom zij dat gekozen hebben om te fotograferen. Klasgenoten luisteren actief, stellen vragen en vertellen wat voor nieuwe dingen ze door de foto te weten zijn gekomen over de leerling. Deze korte presentaties kun je in één keer laten doen, maar kun je ook verspreiden over een week of enkele weken.

Ideeën voor het benutten/gebruiken van de zichtbaar geworden funds in verdere lessen
De kennisbronnen die je hebt ontdekt, kun je inzetten in andere lessen, bijvoorbeeld door leerlingen als expert een les te laten geven over een bepaalde activiteit.

TIPS
- Breng de ouders op de hoogte van de opdracht, vraag of ze kunnen helpen met het maken van de foto en het uploaden.
- Maak met leerlingen die thuis geen foto konden maken samen een leuke foto op school, zodat iedereen mee kan doen.
- Nadat alle presentaties zijn geweest, maak je zelf een poster of een fotoalbum van de verzameling foto's of vraag je een paar leerlingen om dat doen. Je hangt de poster op in de klas om te onthouden wat de kennisbronnen van de leerlingen zijn en om eraan te refereren. Ook kunnen leerlingen er dan met elkaar over in gesprek blijven.

Fundskaart-digitaal 7: Pitch jezelf voor de middelbare school

Ontworpen door Charles Dams, leerkracht op de Willibrordschool, en Elsbeth Kemme, leerkracht op basisschool De Achthoek

De overstap van de basisschool naar de middelbare school wordt door veel leerlingen ervaren als een sprong in het diepe. In deze opdracht bereiden leerlingen zich voor op deze grote stap door zich te verdiepen in verschillende middelbare scholen. Zij worden hierbij uitgenodigd om te reflecteren op hun toekomst en op hun ontwikkeling. De leerlingen werken toe naar een pitch waarin zij zichzelf presenteren aan de klas met behulp van een Prezi of PowerPointpresentatie.

Doelgroep
Groep 8 van de basisschool.

Tijdsinvestering
- Introductie en uitleg opdracht: ongeveer 20 minuten.
- Voorbereiden presentatie: ongeveer 60 minuten.
- Pitch in de klas: ongeveer 7 minuten per leerling (inclusief nabespreking).

Buitenschoolse kennisbronnen
- Geografisch
- Praktische bronnen
- Sociaal
- Existentieel

Leerdoelen
Leerlingen:
- oriënteren zich op hun schoolloopbaan,
- worden zich bewust van hun eigen ontwikkeling en groei,
- oefenen om zichzelf te presenteren,
- ontwikkelen digitale vaardigheden (PowerPoint of Prezi maken),
- oefenen hun taalvaardigheid (lezen, schrijven, spreken, luisteren).

Hoe maakt deze opdracht buitenschoolse kennisbronnen zichtbaar?
Leerlingen denken tijdens deze opdracht niet alleen na over wat de nieuwe school hun te bieden heeft, maar ook over wat zij zelf kunnen toevoegen aan de school. Door de presentatie die leerlingen over zichzelf geven, worden hun waarden en talenten zichtbaar voor de leerkracht en voor medeleerlingen. Ook wordt duidelijk naar welke middelbare school zij gaan/zouden willen en waarom zij hiervoor kiezen.

Benodigdheden
- Computer.
- Voor alle leerlingen een ‘Keuzegids middelbare school Amsterdam’, of andere (digitale) informatiebronnen over middelbare scholen in hun omgeving.

Voorbereiding leerkracht
Vraag oud-leerlingen om iets te komen vertellen in de klas over hun middelbare school.

TIPS
- Geef leerlingen een les over het maken van een goede Prezi of PowerPoint ter ondersteuning van hun verhaal.
- Loop tijdens het werken aan deze opdracht door de klas en ga met leerlingen in gesprek.

Beschrijving van de activiteiten

Leerlingen bestuderen de Keuzegids middelbare school Amsterdam (of een andere informatiegids over middelbare scholen in hun omgeving) en gaan met hun ouders naar open dagen van vo-scholen. Ga met leerlingen in gesprek over het kiezen van een school. Bespreek bijvoorbeeld de volgende vragen:

- Wat zijn beweegredenen om voor een school te kiezen?
- Wie helpen je bij deze keuze?
- Wat vind je belangrijk aan een school?
- Hoe kan een school goed bijdragen aan jouw ontwikkeling?
- Wat hoop je dat je nieuwe school je zal brengen?
- Wat heb jij de school te bieden?

Nodig oud-leerlingen uit om te praten over hun ervaringen op hun middelbare school en vraag de leerlingen vragen voorbereiden die ze aan hen willen stellen. Vervolgens maken de leerlingen voor- en nadelenlijstjes over de scholen die hun voorkeur hebben. Met behulp van de lijstjes schrijven ze een recensie over een van de middelbare scholen.

Geef de leerlingen de opdracht om een pitch te maken over hun uiteindelijke keuze voor een middelbare school. In de presentatie vertellen de leerlingen waarom zij het liefst naar deze school willen. Ook geven ze antwoord op de vraag: Waarom zou jij moeten worden toegelaten tot deze school? Ze maken een PowerPoint of Prezi ter ondersteuning van hun pitch. De leerlingen voeren hun pitch uit voor de klas of voor een groepje medeleerlingen.

Verdere verwerking in de klas

Informatieposter maken (en eventueel een presentatie geven).

Ideeën voor het benutten van de zichtbaar geworden funds in verder lessen

- Gebruik voor het praktijkdeel van het verkeersexamen de fietsroute naar de nieuwe school.
- Koppel de lessen aan taallessen (recensies schrijven, verslag maken, interviewvragen voorbereiden, pitch uitschrijven).
- Laat leerlingen ICT-vaardigheden oefenen (Prezi of PowerPointpresentatie).
- Koppel het verkennen van de stad en het ontdekken van de nieuwe omgeving aan wereldoriëntatie.

Aandachtspunten voor de leerkracht

- Verdiep je in de verschillende middelbare scholen in de omgeving, zodat je met je leerlingen over de scholen in gesprek kunt gaan.
- Je kunt als leerkracht in deze opdracht een coachende rol vervullen in het keuzeproces van de leerlingen bij de overstap naar de middelbare school.

Fundskaart-digitaal 8: Podcast maken over de overstap naar de middelbare school

Ontworpen door Elsbeth Kemme, leerkracht basisschool De Achthoek in Amsterdam

In groep 8 bereiden leerlingen zich voor op een belangrijke stap in hun leven: de keuze voor een middelbare school. De een ervaart deze keuze als simpel, voor de ander wegen er allerlei zaken mee bij het maken van de keuze. Hoe kom je tot een keuze, wat zijn de consequenties ervan en hoe gaan anderen hier eigenlijk mee om? In deze opdracht onderzoeken leerlingen deze vragen door een familielid of een ander belangrijk persoon in hun leven te interviewen over belangrijke momenten en keuzes in hun schoolloopbaan en carrière. Over dit gesprek maken de leerlingen samen een podcast.

Doelgroep
Groep 8.

Tijdsinvestering
Voor de uitvoering van het gehele project:
5 weken, ongeveer 60 minuten per week.

Buitenschoolse kennisbronnen
Sociaal

Institutioneel

Leerdoelen
Leerlingen:
- oefenen interviewvaardigheden, zoals het opstellen van goede interviewvragen, actief luisteren en doorvragen,
- oefenen met schrijfvaardigheid en verhaalopbouw (het verslag),
- ontwikkelen dramavaardigheden (stemgebruik, eventueel een scenario in praktijk brengen),
- oefenen met samenwerken, communiceren en naar elkaar luisteren,
- ontdekken meer over het leven van een familielid,
- leren het genre podcast kennen,
- oefenen digitale vaardigheden (podcast opnemen en bewerken),
- verdiepen zich in levenskeuzes,
- oriënteren zich op hun toekomst.

Het opnemen van de podcast op De Achthoek in Amsterdam

Hoe maakt deze opdracht buitenschoolse kennisbronnen zichtbaar?
Leerlingen interviewen een familielid over zijn/haar leven en het verloop van zijn/haar schoolloopbaan. Zo krijgen leerling zelf meer informatie over hun familie en hun eigen achtergrond. Doordat de leerling dit deelt met medeleerlingen en de leerkracht, komen ook zij meer te weten over waar de leerling vandaan komt, en over hoe schoolloopbanen eruit kunnen zien en wat dat betekent voor iemand (beroeps)leven.

Benodigdheden
- Elke leerling heeft iemand nodig om te interviewen. Dit kan een ouder zijn, maar ook een andere belangrijke volwassene in het leven van de leerling, bijvoorbeeld een grootouder, een oom of tante, een buur of een oudere broer of zus.

- Geluidsopnameapparatuur (iPad, telefoon, voicerecorder).
- Computerprogramma voor de montage, bijvoorbeeld het gratis programma Audacity.

Voorbereiding leerkracht

- Ga na of iedereen beschikt over de benodigde materialen om mee te doen. Leen als dat nodig is materiaal uit, zodat alle leerlingen mee kunnen doen.
- Begeleid leerlingen zo nodig bij het kiezen van iemand om te interviewen.
- Verdiep je in het maken van een podcast en in een geschikt montageprogramma.
- Maak eventueel zelf een korte podcast. Dit geeft leerlingen een duidelijk voorbeeld. Bovendien laten leerlingen eerder iets van zichzelf zien als jij dit ook doet.

Beschrijving van de activiteiten

Deze opdracht bestaat uit twee delen: het interview afnemen en het maken van de podcast.

Interview

Leerlingen interviewen een familielid over vier periodes van diens leven:

1. De periode op de lagere school.
2. De middelbareschooltijd.
3. De tijd waarin het familielid vervolgopleidingen volgde.
4. Het werk dat het familielid nu doet.

Je helpt de leerlingen bij het voorbereiden van het interview. Bespreek bijvoorbeeld hoeveel vragen ze kunnen voorbereiden, wat voor type vragen dat zijn (niet gesloten, maar open) en hoe zij het interview vastleggen (opnemen, aantekeningen maken). Leerlingen bepalen binnen de gegeven kaders (de vier periodes) zelf wat zij het liefst willen weten van hun familielid. Misschien zijn leerlingen ook geïnteresseerd in iemands hobby's, eerste liefdes, eerste baantjes etc. De leerlingen maken een verslag van het interview waarin zij de vier periodes in aparte hoofdstukken beschrijven. Ze kunnen hun verslag mooi maken met foto's en tekeningen.

Podcast

Voor de podcast bereiden leerlingen in tweetallen een gesprek voor over elkaars interview. Laat de leerlingen een lijstje gespreksonderwerpen opstellen, of reik hen gespreksonderwerpen/vragen aan, bijvoorbeeld:

- Je stelt jezelf voor.
- Wie heb je geïnterviewd en waarom heb je voor deze persoon gekozen?
- Wat heb je geleerd dat je nog niet wist over jouw familielid?
- Lees een stukje voor van wat je familielid heeft gezegd. Waarom wil je juist dit stukje laten horen?
- Wat is er bij je blijven hangen van het interview, of wat heb je ervan meegenomen?

Als de podcast is opgenomen, kunnen leerlingen de opname eventueel zelf bewerken.

Ideeën voor verdere verwerking

- Beluister samen (fragmenten van) de podcasts in de klas.
- Deel de podcasts met de ouders.

Ideeën voor het benutten van de zichtbaar geworden kennisbronnen in andere lessen

Mogelijk zijn er leerlingen die iemand hebben geïnterviewd met een bijzondere schoolloopbaan of een beroep dat veel leerlingen interesseert. Organiseer een excursie of nodig zo'n persoon uit om er in de klas meer over te vertellen.

TIPS

- Informeer de ouders over de opdracht. Ouders vinden het vaak heel leuk om door hun kind geïnterviewd te worden over hun eigen leven.
- Begeleid leerlingen bij het plannen, bijvoorbeeld wanneer ze het interview kunnen afnemen en wanneer zij de podcast kunnen opnemen.
- Geef leerlingen die het genre podcast nog niet goed kennen uitleg en voorbeelden.
- Geef een richtlijn voor de duur van de podcast (niet te lang).
- Laat leerlingen eerst oefenen met het praten in de microfoon voordat ze de echte versie gaan opnemen.
- Zet leerlingen die het opnemen en bewerken van podcasts leuk vinden en die er goed in zijn in als experts, en laat hen anderen helpen. Misschien zijn er leerlingen die in hun vrije tijd bijvoorbeeld vlogs of TikToks maken. Zet de expertise van deze leerlingen in.
- Als er geen tijd is om te monteren, kun je de leerlingen vragen om hun podcasts in één take op te nemen.

IV. Fundskaart didactisch partnerschap

De Fundskaarten in de voorgaande hoofdstukken zijn bedoeld voor gebruik binnen de school, in de klas. Ook buiten de school is er veel te ontdekken, bijvoorbeeld welke kennis er nog meer is dan schoolse kennis. Sommige ouders ondernemen met hun kinderen allerlei educatieve buitenschoolse activiteiten, andere ouders kunnen dat niet of minder. Buitenschoolse activiteiten, zoals museum- of speeltuinbezoek, fietstochten, treinreizen, natuurwandelingen (bos, strand), theater- of muziekvoorstellingen, een (klimaat- of andere) demonstratie of een sportwedstrijd, zijn momenten waarop kinderen hun kennis van de wereld uitbreiden. Die kennis is ook vaak nuttig voor het leren op school, het helpt bijvoorbeeld bij het begrijpend lezen. Ook zijn zulke buitenschoolse activiteiten vaak momenten waarop ouders hun eigen verhalen en kennis(bronnen) delen, uitwisselen en overdragen op hun kinderen. Hiermee hebben ze een gedeelde ervaring waarover ze nog langer met elkaar in gesprek kunnen zijn.

Kansengelijkheid zit ook in zulke buitenschoolse ervaringen. Als school kun je deze kennisbronnen van ouders inzetten in je onderwijs. De Fundskaart 'Didactisch partnerschap' heeft zo'n schoolbrede benadering als insteek. De Huibersschool is enkele jaren geleden gestart met een 'OuderAcademie' die precies dat doel heeft. De Fundskaart 'Didactisch partnerschap' geeft een inkijkje en kan andere scholen inspireren.

Belangrijke kernpunten zijn:

- Elk kind doet samen met de eigen ouder/opvoeder mee met de activiteit.
- De begeleider van de activiteiten fungeert als rolmodel in het stimuleren van een 'nieuwsgierige, onderzoekende' houding van de leerlingen (en hun ouders/opvoeders).
- Leerlingen spelen zelf een belangrijke rol in de voorbereiding van de activiteiten, bijvoorbeeld door vooraf contact op te nemen met een instelling en te informeren naar de mogelijkheden en door uit te zoeken hoe je naar de bestemming toe reist.
- Het is voor alle ouders mogelijk om deel te nemen aan de activiteiten.
- Het is een project op schoolniveau; het team denkt er gezamenlijk over na hoe de buitenschoolse kennis in de lessen kan worden benut.
- Kennisbronnen van ouders die tijdens een activiteit naar voren komen, kunnen aanleiding zijn om hen uit te nodigen om daarover op school bijvoorbeeld een workshop te verzorgen.

Fundskaart: OuderAcademie

Deze opdracht is ontworpen door Rosalie Ravensteijn (adjunct) en uitgevoerd en verder ontwikkeld door Yvonne Cox (ib'er en leerkracht). Beiden werkzaam op de Huibersschool in Amsterdam

Leerlingen gaan na schooltijd samen met hun ouder(s)/verzorger(s) op stap onder begeleiding van een medewerker van school. Het bezoek aan een bepaalde plek is aanleiding om met elkaar in gesprek te gaan en ervaringen uit te wisselen. Een andere mogelijkheid is om de activiteiten per groep uit te voeren, samen met zoveel mogelijk ouders.

Doelgroep

Leerlingen van groep 1 t/m 8 en hun ouder(s)/verzorger(s). Broertjes en zusjes mogen ook mee.

Tijdsinvestering

Vooraf

Communicatie/aankondiging van de activiteit, en coördineren van de aanmeldingen.

Op stap

Reistijd en tijd die nodig is voor het bezoek.

Bij aankomst

- Korte uitleg door de begeleider (afhankelijk van de bestemming).
- Zelfstandig verkennen (met een actieve rol voor de begeleider).
- Passende afsluiting.

Verslaglegging

- Het uitstapje vastleggen.
- Terugkoppeling naar de groep(en) door de leerlingen en/of begeleider.
- Zichtbaarheid in de school (centrale plek).

Buitenschoolse kennisbronnen

- Geografisch
- Praktische bronnen
- Cultureel
- Institutioneel
- Existentieel

(Leer)doelen

Leerlingen:

- doen buitenschoolse kennis en ervaringen op,
- komen meer te weten over elkaar,
- ontwikkelen een onderzoekende en ondernemende houding,
- ontwikkelen studievaardigheden.

Ouders en leerkrachten:

- komen meer te weten over elkaar,
- verdiepen de relatie tussen school/leerkracht - thuis/ouders,
- versterken het didactisch partnerschap.

De begeleider '*modelt*' voor de ouders hoe je de nieuwsgierigheid en onderzoekende houding van kinderen kunt bevorderen. De begeleider stelt bijvoorbeeld vragen zoals: *"Ik weet dat ook niet precies, maar zullen we samen eens op deze plattegrond gaan kijken …?"* Of: *"Aan wie zouden we dat kunnen vragen? Waar kunnen we dat opzoeken?"* Meertaligheid is een belangrijk aspect: zorg ervoor dat iemand vertaalt als dat nodig is.

Hoe maakt deze opdracht buitenschoolse kennisbronnen zichtbaar?

- De plek, persoon, object(en) of ervaringen zijn aanleidingen voor gesprek.
- Afhankelijk van de bestemming, wordt bepaald wat er wordt gedeeld. Wat viel je op? Wat vond je bijzonder? Wat roept het bij je op? Waar doet het je aan denken? Je kunt er ook voor kiezen om de ervaring om te zetten in iets tastbaars of visueels.

Benodigdheden

- Afhankelijk van de bestemming, vaak: OV-kaarten.

Voorbereiding begeleider

- Denk na over de bereikbaarheid en het vervoer. Voor het openbaar vervoer zijn dagkaarten verkrijgbaar.
- Wat is nodig om het bezoek te versterken of te verdiepen? Pen en papier, camera, tas voor het verzamelen van objecten, etc.
- Taakverdeling: je kunt het bezoek samen met de leerlingen en ouders voorbereiden.
- Maatwerk: contact opnemen met de te bezoeken locatie en een passend plan maken. Wat zijn de mogelijkheden? Met maatwerk is er soms meer mogelijk dan je denkt.
- Telefoonnummer contactpersoon noteren.

Beschrijving van de activiteiten

Leerlingen gaan na schooltijd samen met hun ouder(s)/verzorger(s) op stap, onder begeleiding van een medewerker van school. Het bezoek aan een bepaalde plek is aanleiding voor leerlingen en ouders om met elkaar in gesprek te gaan en ervaringen uit te wisselen.

Je kunt gebruikmaken van het stappenplan voor semi-spontane momenten van de Fundsaanpak:

Stap 1: De keuze van de plek, persoon, object of ervaring geeft richting aan de uitwisseling. Wat zou kunnen resoneren? Wat zou het kunnen bewerkstelligen? Houd daarbij je kader open.

Stap 2: Gebruik de verschillende typen kennisbronnen als ingang voor activiteiten. Enkele suggesties (*met name voor Amsterdam en omstreken*):

- Geografisch: Tropenmuseum, Van Eesteren-museum, ARCAM, Openluchtmuseum (Arnhem), sluizen IJmuiden, dijken, Amsterdamse bos, een park in de buurt, een thematische stadswandeling (hofjes, slavernijverleden, vrouwen), rondvaart.
- Praktisch: Conservatorium, reparatie-café, Kookclub, fietsenmaker, bakkerij (workshop brood bakken), Jeugdland-Oost, Natuurspeeltuin Amsterdam-Noord, ijsbaan, skihal, (gratis lunchconcert in het) Concertgebouw.
- Cultureel: Tropenmuseum, Black Archives, Anne Frankhuis, Paleis op de Dam, Rijksmuseum, Cinekidfestival, Filmhallen.
- Sociaal: activiteiten in de buurt, netwerk van ouders, bezoek aan of spelletjesmiddag met bewoners van een ouderenvoorziening of zorginstelling.
- Institutioneel: gebedshuizen, openbare bibliotheek (OBA), familie (huisbezoek), talen (denk aan de taalomgeving van de leerlingen en hun ouder(s)/verzorger(s).
- Existentieel: de positieve en negatieve ervaringen die naar voren komen tijdens de activiteiten en de gesprekken over onderwerpen/ervaringen waar een ieder zich mee identificeert.

Stap 3: Bij aankomst: Waar we zijn? Wat is hier de bedoeling?
Tijdens het bezoek stimuleert de begeleider actief de interactie. Hij of zij vraagt ook welke betekenis het bezoek heeft voor de leerlingen en ouder(s)/verzorger(s). De begeleider gebruikt zijn of haar voelsprieten en observeert wat het bezoek teweegbrengt. Interesses? Verhalen? Herinneringen?

Stap 4: Is het mogelijk en zinvol om van tevoren een format of formulier te maken? Of is het juist beter om geen structuur te bieden? Bij de afronding kun je bijvoorbeeld een groeps-chat aanmaken om foto's te delen (met toestemming) en om het gesprek over de activiteit online voort te zetten.

Ideeën voor verdere verwerking

- Maak (samen met de ouders en leerlingen) een reportage van het uitstapje.
- Koppel de ervaringen terug naar de groepen (door de leerlingen en/of begeleider) voor verdere verwerking. Het is belangrijk dat de groepsleerkrachten hierin worden meegenomen, zodat zij de nieuwe kennisbronnen kunnen benutten in hun onderwijs.

Ideeën voor het benutten van de zichtbaar geworden kennisbronnen in andere lessen

Ouder als rolmodel

Een OuderAcademie-activiteit biedt kansen om kennisbronnen van ouders te ontdekken. Dat kan een aanleiding zijn om een ouder op school uit te nodigen, bijvoorbeeld omdat hij of zij een bepaald instrument kan bespelen, kan voorlezen in een van de talen van de leerlingen, of een workshop kan geven over een bijzondere vaardigheid (kalligrafie, elektra, haken etc.). Zo worden niet alleen de leefwerelden van leerlingen de school ingehaald, maar ook die van hun ouder(s)/verzorger(s). Ook die kennisbronnen kunnen aan de leerstof worden gekoppeld. Zo komen er andere perspectieven - van buiten de schoolboeken - aan bod.

Aandachtspunten voor de begeleider en de school

Aandachtspunten voor de begeleider

- Stimuleer echte interactie. Je kunt daarbij gebruikmaken van de kenmerken van taaldenkgesprekken.[13]
- Besteed aandacht aan woordenschat. Welke begrippen komen naar voren tijdens het bezoek? Welke nieuwe woorden heb je geleerd?
- Stem af op het curriculum en op de beginsituatie.

Aandachtspunten voor de school

- Geef de activiteiten een structurele plek, bijvoorbeeld wekelijks of maandelijks, in het schoolaanbod.
- Maak de activiteiten zichtbaar door de aankondiging en opbrengsten ervan een centrale plek te geven in de school (en in de nieuwsbrief).
- Registreer verkregen kennis en materiaal voor toekomstige projecten.
- Geef de activiteiten een plek binnen het didactisch partnerschap.
- Integreer het aanbod in de missie en visie van de school, en neem de werkwijze op in het schoolbeleid en schoolplan.
- De OuderAcademie sluit goed aan bij onderwijsvernieuwingen zoals De Taalvriendelijke school en de Familieschool. Ook zijn er goede aanknopingspunten voor (wereld)burgerschap, een inclusieve cultuur of leer-ecosystemen.

TIPS

- Er zijn het hele jaar door voortdurend nieuwe mogelijkheden voor deze activiteit (seizoenen, nieuwe plekken, veranderend aanbod).
- Sluit aan bij thema's of onderwerpen die centraal staan op school, of die in de belangstelling staan in de wijk of bij ouders.
- Benut het lokale aanbod.
- Financiering: kijk naar mogelijkheden vanuit de gemeente of voor sponsoring. In Amsterdam is toegang met een stadspas bijvoorbeeld vaak gratis.
- Inventariseer op de terugreis suggesties voor een volgend uitstapje. Waar ben je al mee bezig? Waar kan de school bij aansluiten? Het is de ervaring dat er gaandeweg ideeën ontstaan vanuit affiniteit met bepaalde onderwerpen of plekken.

13 Voor meer over taaldenkgesprekken, zie bijvoorbeeld: tijdschrift-taal.nl/documenten/archief/taal/TTAAL201902_Taaldenkgesprekken_DamhuisKuijs.pdf

BIJLAGEN

BIJLAGE 1

FUNDS-logboek voor de leerkracht

Datum

Wat heb je gedaan? Welke Fundskaart heb je gebruikt?

Wat was de opdracht voor de leerlingen (waarmee je op zoek bent gegaan naar hun kennisbronnen)?

Wat ging goed?

Wat zou je de volgende keer anders doen?

Welke buitenschoolse kennisbronnen heb je door deze opdracht gevonden?
Beschrijf kort enkele voorbeelden: wat zag je, bij welke leerling(en)?

Heb je al een idee hoe je deze kennisbronnen kunt gebruiken in andere lessen?
Zo ja, beschrijf kort je eerste gedachten

- bij welke les(stof)?
- op welke manier?

Na een aantal Fundsopdrachten: Wat zijn de (voorlopige) 'opbrengsten' voor de leerlingen?
Suggestie: vraag dit ook aan de leerlingen

Wat zijn de opbrengsten voor jouzelf als leerkracht?

Wat zijn de opbrengsten voor de ouders/verzorgers?

BIJLAGE 2

Werkbladen paspoort maken

1

Dit ben ik

Pasfoto

Naam .....

Geboortedatum .....

Lengte .....

Haarkleur .....

Kleur ogen .....

Schoenmaat .....

Onderbouw

2

Wat is mijn...

Lievelingseten .....

Lievelingsdrinken .....

Lievelingsboek .....

Lievelingsliedje .....

Welke talen spreek ik? .....

.....

Later wil ik worden: .....

.....

Onderbouw

3

Hoe heten je broers en zussen? .....

.....

.....

Hoe heten je ouders? .....

.....

.....

Hoe heten je vrienden? .....

.....

.....

Onderbouw

1

Dit ben ik

Onderbouw

2

Dit kies ik liever

Kleuren	of	Verven
Regen	of	Zon
Hamburger	of	IJs
Met de auto	of	Met de fiets
Televisie kijken	of	Buitenspelen
Spelletjes doen	of	Puzzelen

Onderbouw

3

Dit is mijn familie

Dit zijn mijn vriendjes

Onderbouw

Paspoort

Middenbouw

Paspoort

Middenbouw

Paspoort

Middenbouw

Paspoort

Middenbouw

1

Dit ben ik

Pasfoto

Naam .....

Geboortedatum .....

Lengte .....

Haarkleur .....

Kleur ogen .....

Schoenmaat .....

Middenbouw

2

Wat is mijn...

Lievelingseten .....

Lievelingsdrinken .....

Lievelingsboek .....

Lievelingsliedje .....

Welke talen spreek ik? .....

Later wil ik worden: .....

Dit is een goede eigenschap van mij: .....

.....

Dit is een minder goede eigenschap van mij: .....

.....

Middenbouw

3

Wie zijn je broers en zussen? .....

.....

Wie zijn je ouders? .....

.....

Wie zijn je vrienden buiten school? .....

.....

Wie zijn je vrienden op school? .....

.....

Bij welke groepen hoor jij? .....

.....

Middenbouw

3

Maak rondjes van groepen waar jij bij hoort.

Grote groep = groot rondje, kleine groep = klein rondje. Rondjes mogen overlappen als bijvoorbeeld in groep 'familie' iemand zit die ook in groep 'tennis' zit.

Middenbouw

1

Als ik je niet zou kunnen zien, waar zou ik jou dan alsnog door herkennen?

Teken iets van hoe jij er uitziet wat jou anders maakt dan anderen.

Middenbouw

2

Waar ben je het meest trots op?

Wat wil je later worden?

Wat is het beste cadeau dat je ooit hebt gekregen?

Onzichtbaar zijn	of	Kunnen vliegen
Televisie kijken	of	Buitenspelen
Koek en snoep	of	Chips
Strand	of	Zwembad
Zomer	of	Winter

Middenbouw

3

Met wie praat je het liefst als je je verdrietig voelt?

Als je thuis 1 regel mocht veranderen, wat zou je veranderen en waarom?

Middenbouw

3

Teken je familie en nummer de personen:

Omschrijf alle personen in 1 woord:

1

2

3

4

5

6

Middenbouw

Paspoort

Bovenbouw

Paspoort

Bovenbouw

Paspoort

Bovenbouw

Paspoort

Bovenbouw

1

Dit ben ik

Pasfoto

Naam .....

Geboortedatum .....

Lengte .....

Haarkleur .....

Kleur ogen .....

Schoenmaat .....

Bovenbouw

2

Wat is mijn...

Lievelingseten .....

Lievelingsdrinken .....

Lievelingsboek .....

Lievelingsliedje .....

Welke talen spreek ik? .....

Later wil ik worden: .....

Dit is een goede eigenschap van mij: .....

.....

Dit is een minder goede eigenschap van mij: .....

.....

Bovenbouw

3

Wie zijn je broers en zussen? .....

.....

Wie zijn je ouders? .....

.....

Wie zijn je vrienden buiten school? .....

.....

Wie zijn je vrienden op school? .....

.....

Bij welke groepen hoor jij? .....

.....

Bovenbouw

3

Teken een stamboom van je familie.

Bovenbouw

1

Als ik je niet zou kunnen zien, waar zou ik jou dan alsnog door herkennen?

Wat vind je het mooiste aan jezelf? Leg uit of teken.

Als je iets aan je uiterlijk anders kon maken. Zou je dat dan doen? En zo ja: wat zou je dan anders maken?

Bovenbouw

2

Vind je jezelf een goede vriend en waarom wel/niet?

Welke superkracht zou je willen en waarom?

Waar ben je het meest bang voor?

Door wat of wie raak jij geïnspireerd?

Bovenbouw

3

Met wie praat je het liefst als je je verdrietig voelt?

Als je thuis 1 regel mocht veranderen, wat zou je veranderen en waarom?

Bovenbouw

3

Teken een paar familieleden of vrienden en nummer de personen:

Omschrijf alle personen in 1 woord:

1

2

3

4

5

6

Bovenbouw

Literatuur

- Boogaard, M., Gaikhorst, L. & Veerman, E. (2022). *Het werken met buitenschoolse kennisbronnen van leerlingen. Handreiking voor leraren.* Amsterdam: Werkplaats Onderwijsonderzoek Amsterdam. https://woa.kohnstamminstituut.nl/onze-projecten/gelijke-onderwijskansen/de-projecten-op-de-werkvloer/
- Damhuis, R. & Kuijs, H. (2020). Taaldenkgesprekken met nieuwkomers. Hoe help je leerkrachten uitdagende leermomenten te creëren? In: *Tijdschrift Taal* 2020 Jaargang 10, nr 16, p4-9. https://www.tijdschrift-taal.nl/documenten/archief/taal/TTAAL201902_Taaldenkgesprekken_DamhuisKuijs.pdf
- Esteban-Guitart, M. (2012). Towards a multimethodological approach to identification of funds of identity: Small stories and master narratives. *Narrative Inquiry, 22*(1), 173-180.
- Esteban-Guitart, M. & Moll, L. C. (2014). Funds of identity: A new concept based on the funds of knowledge approach. *Culture and Psychology, 20*(1), 31-48.
- Erstad, O. (2014). The Expanded Classroom – Spatial Relations in Classroom Practices using ICT. In: *Nordic Journal of Digital Literacy*, vol. 9, Nr. 1-2014 s. 8–22
- Hogg, L., & Volman, M. (2020). A synthesis of funds of Identity research: Purposes, tools, pedagogical approaches, and outcomes. *Review of Educational Research, 90*(6), 862-895. https://doi.org/10.3102/0034654320964205
- Moje, E. B., Ciechanowski, K. M., Kramer, K., Ellis, L., Carrillo, R., & Collazo, T. (2004). Working toward third space in content area literacy: An examination of everyday funds of knowledge and discourse. *Reading Research Quarterly, 39*(1), 38-70.
- 't Gilde, J. & Volman, M. (2020). *Gebruik maken van de buitenschoolse kennisbronnen van leerlingen. Praktijkboek.* Amsterdam: Research Institute Child Development and Education. Universiteit van Amsterdam/ Werkplaats Onderwijsonderzoek Amsterdam. https://woa.kohnstamminstituut.nl/onze-projecten/gebruik-maken-van-verborgen-kennisbronnen/producten/
- Nulft, D. van der & Verhallen, M. (z.j.). Kwaliteitskaart De Viertakt. School aan Zet. https://www.onderwijsmaakjesamen.nl/uploads/2018/12/SaZ-K-De-4-takt.-Algemeen.-Didactisch.pdf
- Veerman, E. H. (2021). *Opbrengsten van buitenschoolse-kennisbronnen-interventies voor gelijke onderwijskansen van basisschoolleerlingen*. (Masterscriptie). Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.
- M. Volman, M. & Gaikhorst, L. (submitted). The contribution of a funds of knowledge and identity approach to equal opportunities in primary education.

Colofon

De lesontwerpen in deze publicatie zijn ontwikkeld binnen twee projecten van de Werkplaats Onderwijsonderzoek Amsterdam (WOA): het project 'Gelijke Onderwijskansen' – themateam buitenschoolse kennisbronnen (NRO), en het project 'Het gebruik van digitale-media-activiteiten om buitenschoolse kennisbronnen van leerlingen zichtbaar te maken en te benutten' (Porticus en NRO).

De leerkrachten die de lessen bedachten en uitprobeerden zijn allen werkzaam op Amsterdamse basisscholen:

Admiraal de Ruyterschool (ASKO)
Anjella Tanja
Sanne de Graaf
Arjan Schulte
Jill Steenkist
Cobie Witting
Bart Joosse

Bataviaschool (STAIJ)
Ellen Weijde
Jurriaan Rigter
Yuki Gassler

De Achthoek (ASKO)
Elsbeth Kemme

De Archipel (ASKO)
Jasper Schagen
Marte Brouwer

De Blauwe Lijn (ZONOVA)
Mirka den Rooijen

Huibersschool (ASKO)
Rosalie Ravensteijn
Yvonne Cox

Sint Janschool (ASKO)
Rianne Stuij

Willibrordschool (ASKO)
Charles Dams

5e Montessorischool Watergraafsmeer (STAIJ)
Naomi Baggelaar (ook werkzaam bij CPS)
Mathilde Brewaeys

8e Montessorischool (STAIJ)
Thijmen Sijbolts

De themateams werden begeleid door onderzoekers van de Universiteit van Amsterdam:

Pedagogische en Onderwijskundige Wetenschappen
dr. Lisa Gaikhorst (tevens coördinator WOA)
Edda Veerman MSc
prof. dr. Monique Volman

Kohnstamm Instituut
dr. Marianne Boogaard
dr. Judith 't Gilde

Auteurs: Yuki Gassler, Sanne de Graaf, Bart Joosse, Rosalie Ravensteijn
Marianne Boogaard, Lisa Gaikhorst, Edda Veerman
Redactie: Elise Schouten
Vormgeving: BUREAUBAS
Druk: Drukproef
Productie: Rosenmullers Communicatie & Organisatie

September 2022